

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Marcus Isgren

Miljöskyddets ställning i
förhållande till den fria
rörligheten för varor

Examensarbete
20 poäng

Handledare
Henrik Norinder

Ämnesområde
EG-rätt

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte	6
1.3 Problemställningar	6
1.4 Avgränsningar	6
1.5 Metod	7
1.6 Disposition	7
2 DEN FRIA RÖRLIGHETEN FÖR VAROR	8
2.1 Begreppet “varor”	8
2.2 Art 28 EG - kvantitativa importrestriktioner	8
2.2.1 Åtgärder med motsvarande verkan	9
2.3 Principen om ömsesidigt erkännande	11
3 TILLÅTNA BEGRÄNSNINGAR I DEN FRIA RÖRLIGHETEN FÖR VAROR	14
3.1 Begränsningar enligt artikel 30 EG	14
3.1.1 Proportionalitetsprincipen	15
3.1.2 Rättspraxis i förhållande till artikel 30 EG	16
3.2 Begränsningar enligt doktrinen om tvingande hänsyn	18
3.2.1 Rättspraxis i förhållande till doktrinen om tvingande hänsyn	19
3.3 Gränsdragningsproblem	20
4 EG:S MILJÖMÅL OCH GRUNDLÄGGANDE MILJÖPRINCIPER	22
4.1 Utvecklingen av EU:s miljöpolitik	22
4.2 Grunderna för EU:s miljöpolitik	23
4.3 EG:s miljömål	24

4.4	Gemenskapens grundläggande miljöprinciper	24
4.4.1	Försiktighetsprincipen	24
4.4.2	Principen om förebyggande åtgärder	25
4.4.3	Principen om att miljöförstöring bör hejdas vid källan	26
4.4.4	Principen om att förorenaren skall betala	26
4.4.5	Integrationsprincipen	26
5	MILJÖSKYDDET I FÖRHÅLLANDE TILL DEN FRIA RÖRLIGHETEN FÖR VAROR	29
5.1	Undantagen i artikel 30 EG	29
5.1.1	Skyddsnivån	29
5.1.2	De Peijper	30
5.1.3	Biologische Producten	31
5.1.4	Heijn	32
5.1.5	Mirepoix	33
5.1.6	Improsol	33
5.1.7	Vallonska avfallsmålet	34
5.1.8	Dusseldorp	35
5.1.9	Bluhme	36
5.1.10	Kemikalieinspektionen mot Toolex Alpha	37
5.1.11	Harpegnies	39
5.1.12	Förutsättningar för undantag till förmån för miljöskydd enligt artikel 30 EG	40
5.2	Begränsningar enligt doktrinen om tvingande hänsyn	43
5.2.1	ADBHU	43
5.2.2	Danska flaskfallet	44
5.2.3	Vallonska avfallsmålet	46
5.2.4	Dusseldorp	48
5.2.5	Danska avfallsmålet	50
5.2.6	Förutsättningar för undantag till förmån för miljöskydd enligt doktrinen om tvingande hänsyn	52
5.3	Miljögarantin i artikel 95 EG	53
5.3.1	Harmonisering	53
5.3.2	Miljögarantin	54
5.3.3	Proportionalitetsprincipen	54
5.3.4	Artikel 95(4) EG	56
5.3.5	Artikel 95(5) EG	56
5.3.6	Vetenskapliga belägg	57
5.3.7	Ett för medlemsstaten specifikt problem	59
5.3.8	Tidpunkt för problemets uppkomst	60
5.3.9	Kritik mot tillämpningen av miljögarantin	60
6	SAMMANFATTANDE ANALYS	64
	LITTERATURFÖRTECKNING	68
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	71

Sammanfattning

Miljöskyddet har de senaste decennierna genomgått en enorm utveckling och tillhör numera de mest dynamiska områdena inom EG-rätten. Det föreligger emellertid spänningar mellan intresset av att skydda miljön och intresset av varors fria rörlighet på den inre marknaden. Miljöstandarder ses ibland som ett hinder för marknadstillträde och öppna marknader som ett hot mot miljön. Miljön utgör ett område med delad behörighet där såväl EG som medlemsstaterna har makt att lagstifta. Medlemsstaternas behörighet att lagstifta i miljöfrågor är utöver subsidiariteten beroende av om EG redan har lagstiftat i samma fråga eller om frågan ännu är oregerad inom EG-rätten. Då relevant EG-lagstiftning saknas bedöms vanligen frågan huruvida nationella miljöåtgärder skall tillåtas eller ej, efter de restriktioner sådana åtgärder eventuellt kan medföra för den fria rörligheten för varor. Under förutsättning att de nationella åtgärderna inte utgör medel för godtycklig diskriminering eller innefattar en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna, kan begränsningar av samhandeln tillåtas, om de nationella åtgärderna grundas på hänsyn till de allmänna intressen som anges i art. 30 EG, bland annat skyddet av människors och djurs hälsa och liv, samt bevarandet av växter. Miljön hör inte till de allmänna intressen som uttryckligen omnämns i artikel 30 EG. Frågan är emellertid om domstolen verkligen håller sig till principen att undantag enligt art. 30 EG ska tolkas snävt.

Domstolen har genom sin praxis skapat ytterligare undantag på en rad områden där medlemsstaterna kan behöva tillgodose viktiga samhällsintressen, vilka inte finns omnämnda i art. 30 EG. Nationella likabehandlande men samhandelshindrande åtgärder, vilka anses otillåtna enligt principen om ömsesidigt erkännande kan i vissa situationer legitimeras enligt doktrinen om tvingande hänsyn. Som tvingande hänsyn finns bl.a. miljöskydd.

Domstolen ansåg länge att uppräknningen i art. 30 EG var uttömmande och att det inte var möjligt att i rättstillämpningen utöka den. Således godtogs enligt domstolens praxis inte nationella restriktioner av den fria handeln om det inte var så att det inte förelåg ett hot mot liv eller hälsa. Det är emellertid svårt att dra en direkt skiljelinje mellan vad som är i första hand är miljöskyddsåtgärder och endast i andra hand kan anses skydda människors hälsa och liv, och de åtgärder som i första hand är ett skydd för människors hälsa och liv men som också utgör ett skydd för miljön. Domstolen hamnar här lätt i en intressekonflikt eftersom den samtidigt, med stort stöd i fördraget, önskar upprätthålla ett bra skydd för miljön.

Lösningen har i vissa fall blivit att domstolen istället ägnat sig åt att göra tolkningar av doktrinen om tvingande hänsyn, vilka ibland får betraktas som något uppseendeväckande mot bakgrund av tidigare fastlagd praxis. Anledningen är med största sannolikhet att eftersom doktrinen om tvingande hänsyn är skapad av domstolen själv så har domstolen också större

möjligheter att anpassa den efter de målsättningar man önskar uppnå, i detta fall ett bra skydd för miljön.

I det *vallonska avfallsmålet* accepterar domstolen att det ibland är önskvärt att vidta direkt diskriminerande miljöskyddsåtgärder. Domstolen accepterade med andra ord direkt diskriminerande miljöskyddsåtgärder, men utan att detta uttryckligen uttalas i domen.

Domstolen har här hamnat i en onödigt knepig situation. Enligt domstolens tidigare praxis står det fullständigt klart att doktrinen om tvingande hänsyn inte kan åberopas i samband med direkt diskriminerande åtgärder. Men enligt domslutet i det *vallonska avfallsmålet* framstår det som om domstolen trots detta valt att tillämpa doktrinen på en direkt diskriminerande regel. Domslutet skapar en onödig osäkerhet kring rättsläget.

I *Dusseldorp* utvecklade domstolen sitt resonemang i det *vallonska avfallsmålet*. I fallet, som rörde direkt diskriminerande nationella åtgärder, undersökte domstolen den nederländska regeringens påstående att doktrinen om tvingande hänsyn rättfärdigar de nationella reglerna. Domstolen avfärdade emellertid detta med hänsyn till de ekonomiska argument som också åberopats. Utan att bestrida det faktum att den nationella lagen faktiskt var direkt diskriminerande så visar domstolen alltså att den kan tänka sig en tillämpning av doktrinen om tvingande hänsyn.

Dusseldorp är det första fallet där domstolen erkänner att doktrinen om tvingande hänsyn kan rättfärdiga även direkt diskriminerande åtgärder. Skillnaden gentemot det *vallonska avfallsmålet* är att domstolen då inte erkände sin nya inställning, utan förklarade att de direkt diskriminerande åtgärderna egentligen inte var direkt diskriminerande

I och med avgörandet i det *danska avfallsmålet* får det anses klarlagt att domstolens praxis ändrats. För första gången erkände domstolen öppet att tvingande miljöhänsyn kan rättfärdiga även direkt diskriminerande nationella åtgärder. Man skulle kunna säga att det *danska avfallsmålet* utgör det avgörande slaget mot den strikta uppdelningen beträffande tillämpningen av undantagen i art. 30 EG och doktrinen om tvingande hänsyn, åtminstone på miljöområdet.

Ett annat något uppmärksammat avgörande är *Bluhme*. I detta fall verkar det som om domstolen bestämt sig för att det är mest rimligt att det nationella förbudet ska godkännas. I *Bluhme* rörde det sig om direkt diskriminerande åtgärder med motsvarande verkan som en kvantitativ importrestriktion enligt art. 28 EG. I en sådan situation var endast undantagen i art. 30 EG tillämpliga. Det är tydligt att domstolen här vidgar tolkningen av art. 30 EG. Visserligen medför bevarandet av den biologiska mångfalden att även olika arter och underarters hälsa och liv skyddas. Men det görs för att uppnå det mycket större målet att skydda den absoluta kärnan av miljön som en helhet, vilken omfattar alla arter, människan inkluderad. Det är uppenbart att en så vid tolkning inte riktigt passar in i skyddet av människors och djurs hälsa och

liv i art. 30 EG. Domstolen tolkade alltså art. 30 EG brett och det strider mot alla tidigare uttalade principer.

Art. 95 EG ger möjligheter att behålla eller införa strängare miljöregler trots att det finns harmoniserande regler. Denna artikel är dock mycket svårtillämpad och det är näst intill omöjligt för medlemsstaterna att införa nya strängare miljöregler. Enligt art. 95 EG är det betydligt enklare att behålla strängare miljöskyddslagstiftning än att införa ny efter att harmoniserande regler antagits. Syftet med detta torde vara att det skulle verka mera hämmande för integrationsprocessen att införa nya regler än att behålla samma typ av regler. En annan förklaring till denna skillnad kan vara att möjligheten till avvikelser från harmoniseringsåtgärder skulle kunna missbrukas av enskilda medlemsstater. Så torde dock inte bli fallet. Ur praktisk synvinkel är det enklare för en medlemsstat att behålla ett befintligt regelverk än att införa ett nytt. Om anledningen till skillnaden var att förhindra missbruk så borde reglerna istället vara de omvända eller i alla fall likadana för de två situationerna. Skillnaden mellan art. 95(4) och 95(5) EG är således inte motiverad ur denna synvinkel.

Slutsatsen av detta arbete är att domstolen har utökat möjligheterna för nationella undantag till förmån för miljön. I och med att skillnaderna mellan diskriminerande och icke-diskriminerande åtgärder mer eller mindre helt har försvunnit uppstår stora möjligheter för de länder som önskar ett starkare skydd för miljön i de situationer då harmoniserande lagstiftning saknas. Detta stärks ytterligare av att domstolen också verkar ha intagit en mer tolerant inställning till undantagen i art. 30 EG. Fortfarande gäller dock att det inte får röra sig om ekonomiska intressen och att åtgärderna klarar en proportionalitetsprövning.

Förord

Detta arbete har tillkommit med hjälp av ett flertal personer som jag vill rikta ett varmt tack till.

Min handledare Henrik Norinder. Inte bara för hans vägledning och hjälp under författandet av detta arbete, utan även för hans enorma tålamod.

Per Norberg och Marcus Glader för många intressanta och givande diskussioner och reflektioner, samt för vägledning till ett nytt tänkande

Avslutningsvis vill jag tacka min familj och mina vänner för det stöd och den uppmuntran som de har bidragit med under min studietid och under författandet av mitt examensarbete.

Lund den 25 december 2003

Marcus Isgren

1 Inledning

1.1 Bakgrund

En grundläggande förklaring till europasamarbetet var en önskan att förhindra nya krig i Europa. Den gamla tidens militära och politiska motsättningar skulle ersättas av samarbete. Genom sådant samarbete skulle det också vara möjligt att främja den ekonomiska utvecklingen och trygga välståndet i Europa. Medlemsländerna enades om att upprätta en gemensam marknad. Ett område där de nationella marknaderna skulle ersättas av en enda, utan några gränser.

Ett av målen med EG var att avskaffa handelshindren mellan medlemsländerna i syfte att öka det ekonomiska välståndet och föra länderna närmare varandra. I EG-fördragets (EG) art. 2 stadgas att en av EG:s uppgifter är att skapa en gemensam marknad. I art. 3 EG anges de metoder som ska användas för att uppnå de utsatta målen. Bland annat krävs inrättandet av en tullunion. En ytterligare förutsättning för en välfungerande gemensam marknad är att hinder för den fria rörligheten för varor, tjänster, personer och kapital avvecklas. Detta framgår även av art. 2 EU-fördraget (EU), enligt vilken det är unionens mål främja ekonomiska och sociala framsteg, i synnerhet genom att skapa ett område utan inre gränser. Den inre marknaden är alltså en av grundstenarna i EU-samarbetet. Ända sedan EG bildades har det med andra ord varit ett mål för samarbetet att varor, tjänster, personer och kapital ska kunna röra sig fritt över gränserna mellan medlemsländerna.

Miljöskyddet har de senaste decennierna genomgått en enorm utveckling. Från att ha varit ett obefintligt ämne är det numera ett av de mest dynamiska områdena inom EG-rätten och politiken. Det föreligger emellertid spänningar mellan intresset av att skydda miljön och intresset av varors fria rörlighet på den inre marknaden. Miljöstandarder ses ibland som ett hinder för marknadstillträde och öppna marknader som ett hot mot miljön. Miljön utgör ett område med delad behörighet där såväl EG som medlemsstaterna har makt att lagstifta. Medlemsstaternas behörighet att lagstifta i miljöfrågor är utöver subsidiariteten beroende av om EG redan har lagstiftat i samma fråga eller om frågan ännu är oreglerad inom EG-rätten.¹ Då relevant EG-lagstiftning saknas bedöms vanligen frågan huruvida nationella miljöåtgärder skall tillåtas eller ej, efter de restriktioner sådana åtgärder eventuellt kan medföra för den fria rörligheten för varor.² I artikel 28 EG återfinns ett generellt förbud mot kvantitativa importrestriktioner samt åtgärder med motsvarande verkan och i art. 29 EG stadgas ett motsvarande förbud vad gäller exportrestriktioner. De båda förbuden i art. 28 och 29 EG är dock inte undantagslösa. I art. 30 EG

---

¹ Mahmoudi, s 162.

² Mahmoudi, s 162.

föreskrivs ett antal omständigheter som gör att restriktioner eller åtgärder med motsvarande verkan ändå accepteras. Under förutsättning att de nationella åtgärderna inte utgör medel för godtycklig diskriminering eller innefattar en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna, kan begränsningar av samhandeln tillåtas, om de nationella åtgärderna grundas på hänsyn till de allmänna intressen som anges i art. 30 EG, bland annat skyddet av människors och djurs hälsa och liv, samt bevarandet av växter.

Miljön hör inte till de allmänna intressen som uttryckligen omnämns i artikel 30 EG. Frågan är emellertid om domstolen verkligen håller sig till principen att undantag enligt art. 30 EG ska tolkas snävt.

Domstolen har genom sin praxis skapat ytterligare undantag på en rad områden där medlemsstaterna kan behöva tillgodose viktiga samhällsintressen, vilka inte finns omnämnda i art. 30 EG. Nationella likabehandlande men samhandelshindrande åtgärder, vilka anses otillåtna enligt principen om ömsesidigt erkännande kan i vissa situationer legitimeras enligt doktrinen om tvingande hänsyn. Som tvingande hänsyn finns bl.a. konsumentskydd, skydd för folkhälsa och miljöskydd.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att analysera miljöskyddets ställning i EG-rätten i förhållande till den fria rörligheten för varor. Möjligheterna till undantag enligt art. 30 EG och enligt doktrinen om tvingande hänsyn kommer att analyseras ur ett miljöskyddsperspektiv.

1.3 Problemställningar

I vad mån är nationella åtgärder för att skydda miljön förenliga med art. 30 EG och/eller doktrinen om tvingande hänsyn? Hur följer domstolen principerna för tolkning av art. 30 EG och av Cassis-doktrinen? Vilka möjligheter har medlemsstaterna att införa strängare miljöskyddsregler än övriga medlemsländer? Dels i situationen då det saknas harmoniserande gemenskapsregler, dels i situationen då harmoniserande gemenskapsregler finns.

1.4 Avgränsningar

Jag har valt att inte närmare analysera förbudet mot kvantitativa exportrestriktioner i art. 29 EG, utan har i första hand inriktat mig på förbudet i art. 28 EG. För att ge en uttömmande bild av undantagsmöjligheterna enligt art. 30 EG förbehåller jag mig, trots detta, rätten att analysera dessa även i

förhållande till art. 29 EG. Art. 29 EG uppställer i grunden samma förbud som art. 28 EG varför en djupare analys av art. 29 EG i detta sammanhang framstår som överflödigt.

1.5 Metod

Vid framställningen av detta arbete har sedvanlig juridisk rättsdogmatisk metod använts. Metoden är av både deskriptiv och analyserande karaktär. Den inledande presentationen av den fria rörligheten för varor och EG:s miljömål och grundläggande miljöprinciper är huvudsakligen deskriptiv. I de avslutande kapitlen görs en grundlig analys av problemområdet. EG-domstolens rättspraxis har analyserats för att utreda miljöskyddets ställning i förhållande till den fria rörligheten för varor.

Doktrin, såväl böcker som tidskrifter, har använts vid författandet av detta arbete. Mest betydelsefull har emellertid EG-domstolens praxis varit.

1.6 Disposition

Uppsatsen inleds med en deskriptiv del, vars syfte är att beskriva den fria rörligheten för varor och miljöskyddets ställning i EG-rätten. Avsikten med dessa inledande kapitel är att ge en god inblick i den fria rörligheten för varor och de möjligheter till undantag som ges, dels enligt art. 30 EG, dels enligt doktrinen om tvingande hänsyn. Redogörelsen i dessa kapitel görs inte utifrån ett miljöperspektiv utan är en allmän EG-rättslig beskrivning. Den deskriptiva delen avslutas med ett kapitel som behandlar EG:s miljömål och grundläggande miljöprinciper. Här kommer bland annat utvecklingen av miljöskyddet och dess ställning idag att klargöras.

Därefter följer den analytiska delen av uppsatsen. Denna del bygger på de tidigare kapitlen. Syftet är att analysera miljöskyddets ställning i förhållande till den fria rörligheten för varor. Den första delen behandlar miljöskyddets ställning i de fall då det saknas harmoniserande gemenskapsregler. Den avslutande delen behandlar situationen då det finns harmoniserande regler.

Uppsatsen avslutas med ett sammanfattande kapitel, där slutsatser och övriga kommentarer kommer att framföras.

2 Den fria rörligheten för varor

2.1 Begreppet "varor"

Det finns ingen definition av begreppet "varor" i EG-fördraget. Inte heller domstolen har uppställt någon sådan definition. I *Kommissionen mot Italien* definierades varor emellertid som

*"produkter som kan värderas i pengar och som därmed kan vara föremål för kommersiella transaktioner".*³

Det krävs dock inte att en produkt har ett ekonomiskt värde i sig för att omfattas av varubegreppet.⁴ Avgörande är i stället om objektet är omsättningsbart, det vill säga om det kan vara föremål för kommersiella transaktioner eller ej.⁵

I det *vallonska avfallsmålet* från 1992 var en av domstolens viktigaste uppgifter att fastställa huruvida avfall skulle anses utgöra en vara och därigenom omfattas av artikel 28 EG.⁶ Belgien grundade här sina argument på domstolens uttalanden i fallet *Kommissionen mot Italien* från 1968 och uttalade att avfall har ett negativt värde, då innehavaren betalar i syfte att bli kvitt det. Transaktionen är att likställa med en tjänst. En vara däremot, har ett positivt ekonomiskt värde vilket kan bli föremål för kommersiella transaktioner där köparen betalar priset. Domstolen avfärdade emellertid det belgiska argumentet och vidhöll att objekt som transporteras över gränser i avsikt att ge upphov till ekonomiska transaktioner faller under art. 28 EG oavsett transaktionens natur. Vidare framhöll domstolen att gränsen mellan icke återvinningsbart avfall, som inte har något egentligt ekonomiskt värde, och återvinningsbart avfall är svår att dra och beroende av flera osäkra faktorer som förändras över tiden och i takt med tekniska framsteg. Domstolen klargjorde att båda slagen är att betrakta som varor vilkas rörelser omfattas av art. 28 EG.⁷ Domstolen fastslog således att ett objekt inte ens behöver ha något ekonomiskt värde för att omfattas av varubegreppet. Av det ovan sagda framgår således att varubegreppet är mycket vidsträckt.

2.2 Art 28 EG - kvantitativa importrestriktioner

Med kvantitativa restriktioner förstås i första hand nationella bestämmelser som begränsar storleken av tillåten import eller export. Domstolen har i *Geddo* definierat kvantitativa handelshinder som

---

³ 7/68 *Kommissionen mot Italien*.

⁴ Quitzow, s 90.

⁵ Müller-Graff, s 239 ff., Quitzow, s 90.

⁶ C-2/90 *Kommissionen mot Belgien*.

⁷ C-2/90 *Kommissionen mot Belgien*.

*”åtgärder som, alltefter omständigheterna, har karaktären av totalt eller partiellt förbud mot import, export eller transitering”.*⁸

Det kan vara ett direkt importförbud av en viss vara eller ett kvotsystem som begränsar den mängd som får importeras.⁹ Förbudet har emellertid en betydligt längre räckvidd och även mindre tydliga restriktioner än kvoter och införsel förbud omfattas av artikeln. Krav på licenser för import och export och andra tillstånd har ansetts som förbjudna åtgärder, även om dessa licenser i praktiken var formaliteter och alltid beviljades. Men pga. att de kan ha en viss begränsande effekt kan de också vara potentiellt negativa för samhandeln.¹⁰ På motsvarande sätt har man bedömt krav på registrering eller inspektion, i synnerhet om ett nationellt system uppställer krav på importerade produkter som inte gäller för inhemska produkter.¹¹ Andra exempel där domstolen ingripit rör olika former av ursprungsmärkning som missgynnat importerade varor eller om offentlig upphandling ställt krav som favoriserat inhemska producenter.¹² Art. 28 EG har direkt effekt och kan således åberopas av företag och enskilda medborgare vid nationell domstol eller myndighet.¹³

De åtgärder som omfattas av art. 28 EG är sådana som vidtas av medlemsstaterna. Åtgärder som vidtas av privata företag eller av enskilda omfattas alltså inte. Däremot har EG-domstolen givit begreppet statsåtgärder en relativt vid definition. Olika former av statlig verksamhet och organ omfattas därför av detta begrepp.¹⁴

2.2.1 Åtgärder med motsvarande verkan

Artikel 28 EG förbjuder också ”åtgärder med motsvarande verkan” (ÅMV) som en kvantitativ importrestriktion. Begreppet ”åtgärd med motsvarande verkan” definierades av domstolen i *Dassonville*¹⁵ som

*”alla handelsregler antagna av medlemsstater som kan utgöra ett hinder, direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt, för handeln inom gemenskapen”.*¹⁶

I målet ansågs ett i Belgien uppställt krav på särskilt ursprungscertifikat som villkor för rätt att sälja importerad whisky vara oförenligt med art. 28 EG.

---

⁸ 2/73 Geddo mot Ente Nazionale Risi.

⁹ Bernitz och Kjellgren, s 197, Quitzow, s 140.

¹⁰ 51-54/71, International Fruit Company mot Produktschap voor Groenten en Fruit.

¹¹ 154/85 Kommissionen mot Italien och 4/75, Rewe-Zentralfinanz mot Landwirtschaftskammer.

¹² 207/83, Kommissionen mot Storbritannien, 113/80, Kommissionen mot Irland.

¹³ Bernitz och Kjellgren, s 195 ff.

¹⁴ Bernitz och Kjellgren, s 196.

¹⁵ 8/74 Procureur du Roi mot Benoit och Gustave Dassonville.

¹⁶ 8/74 Procureur du Roi mot Benoit och Gustave Dassonville, punkt 5.

Domstolens definition är tämligen vid och omfattar bland annat olika slag av tekniska handelshinder såsom nationella föreskrifter om produkters sammansättning, utformning, förpackning eller märkning. Avgörande för om en åtgärd ska anses falla under art. 28 EG är den verkan åtgärden har, inte dess utformning.¹⁷ Det spelar alltså ingen roll om medlemsstaten haft för avsikt att diskriminera utländska varor. Istället är det åtgärdens verkan eller möjliga verkan på handeln mellan medlemsstaterna som är avgörande. Enligt denna vida tolkning av art. 28 EG är det således den faktiska eller potentiella effekten av en åtgärd som är avgörande.

I fallet *Kommissionen mot Irland*¹⁸, det så kallade Buy Irish-fallet, hade den irländska staten, genom finansiering och tillsättning av personer, bidragit till att organisera en kampanj vars syfte var att få konsumenter att köpa irländska varor. Bland annat genomfördes en stor reklamkampanj som gick under namnet "Buy Irish". Dessutom främjades användningen av ett märke med påskriften "Guaranteed Irish" på produkter tillverkade i Irland. EG-domstolen ansåg att kampanjen utgjorde en åtgärd med motsvarande verkan. Syftet var att förmå konsumenterna att hellre köpa irländska varor än utländska. Även om kampanjen inte innebar någon formellt bindande åtgärd syftade den till att få irländska konsumenter att köpa inhemska varor istället för importerade substitut. Avgörande var vilken effekt kampanjen skulle kunna få på den irländska marknaden. Eftersom kampanjen kunde påverka näringsidkare och konsumenter på ett sätt som stod i strid med fördragets syfte om en inre marknad stod den irländska statens åtgärder i strid med artikel 28 EG. Man skulle kunna argumentera, som den irländska regeringen också gjorde, att resultatet inte uppnåddes, att det inte uppstod någon handelshindrande effekt. EG-domstolen har dock sagt att ett sådant resonemang är oväsentligt.¹⁹ Det är tillräckligt att åtgärden har en potentiell negativ inverkan på gemenskapshandeln.

I *van Tiggele*²⁰ hade Holland infört regler om minimiprissättning för den alkoholhaltiga drycken genever. Syftet var att skydda de mindre näringsidkarna mot konkurrens från stormarknadskedjor. De mindre distributörerna slogs nämligen ut på grund av bristande lönsamhet. Handlaren van Tiggele åtalades för att ha brutit mot minimiprisregeln. Till sitt försvar hävdade han att regeln stred mot art. 28 EG. EG-domstolen inledde med att hänvisa till *Dassonville* och klargjorde att det räcker att åtgärderna innebär en potentiell påverkan på importen för att art. 28 EG ska bli tillämplig. Därefter uttalade domstolen att prisregleringar ofta kan vara tillåtna. Men om minimipriset sätts så högt att utländska varor drabbas hårdare än inhemska och därmed missgynnas så är åtgärden förbjuden enligt art. 28 EG. Domstolen kom i sin analys fram till att minimiprissättningen innebär en konkurrensnackdel för de importerade varorna. För importerade varor med ett lägre självkostnadspris innebär minimiprissättningen att dessa förlorade sin

---

¹⁷ Bernitz och Kjellgren, s 197.

¹⁸ 249/81 Kommissionen mot Irland.

¹⁹ Quitzow, s 131 ff.

²⁰ 82/77 Openbaar Ministerie mot van Tiggele.

konkurrensfördel, dvs. det lägre priset. En åtgärd behöver alltså inte göra direkt skillnad mellan utländska och inhemska varor för att utgöra en förbjuden åtgärd med motsvarande verkan.

Det finns ett flertal exempel i domstolens praxis då miljöåtgärder bedömts som ÅMV. I *Improsol* framhöll domstolen att ett förbud mot att sälja, lagerhålla eller använda växtskyddsprodukter, som inte godkänts av nationell lag, kan hindra import från andra medlemsstater, där samma produkt är tillåten helt eller delvis, och på så vis konstituera ett handelshinder. Sådana regler anses därför som ÅMV.²¹ I fallet *Kemikalieinspektionen mot Toolex Alpha* ansågs ett förbud mot yrkesmässigt användande av trikloretylen konstituera en ”åtgärd med motsvarande verkan”.²² I det *danska flaskfallet* ansågs ett retursystem där det krävdes att producenter och importörer saluförde öl och läskedrycker uteslutande i återvinningsbara behållare, godkända av danska miljöskyddsstyrelsen, konstituera en åtgärd med motsvarande verkan och därmed träffas av art. 28 EG.²³ I det *vallonska avfallsmålet* ansågs ett belgiskt förbud mot hantering av utländskt avfall falla under art. 28 EG.²⁴

Det råder inget tvivel om att domstolen har gett begreppet åtgärd med motsvarande verkan en mycket vidsträckt tolkning. Ovanstående visar att om nationell miljölagstiftning på det ena eller andra sättet hindrar den fria cirkulationen av miljöfarliga varor, är det troligt att den nationella åtgärden ifråga kommer att underkastas tillämpningen av art. 28 EG. Därmed inte sagt att den nationella miljöskyddsåtgärden nödvändigtvis kommer att förbjudas, men däremot att den måste rättfärdigas genom något av undantagen från förbudet mot kvantitativa restriktioner.

2.3 Principen om ömsesidigt erkännande

*Cassis de Dijon*²⁵ är ett av de mest berömda rättsfallen i EG-rätten, vari domstolen skapar flera viktiga principer. EG-domstolen klargör här vad som gäller i en situation som på ytan inte är diskriminerande – eller ens indirekt diskriminerande som i van Tiggele.

Fallet gällde en tysk lag som reglerade alkoholhalten i drycker. Crème de Cassis de Dijon var en fransk svartvinbärslikör med en alkoholhalt på 15 till 20 volymprocent. Den tyska lagen krävde emellertid att en dryck måste innehålla minst 25 volymprocent för att få säljas under beteckningen likör i Tyskland. För tillverkaren av den franska likören innebar detta att drycken inte fick marknadsföras som likör i Tyskland. Importören av likören inledde

---

²¹ 125/88 Nijman.

²² C-473/98 Kemikalieinspektionen mot Toolex Alpha AB, punkt 35.

²³ 302/86 Kommissionen mot Danmark.

²⁴ C-2/90 Kommissionen mot Belgien.

²⁵ 120/78 Rewe Zentral AG mot Bundesmonopolverwaltung für Branntwein.

därför en process inför tysk domstol för att få fastställt att den tyska lagen stred mot art. 28 EG.

I sitt förhandsavgörande uttalade EG-domstolen att en vara som lagligen har satts på marknaden i ett medlemsland i princip inte får vägras tillträde till andra medlemsländers marknader. Det är detta som är principen om ömsesidigt erkännande. EG-domstolen uttalade vidare att avsteg från principen om ömsesidigt erkännande endast får göras om det är nödvändigt för att säkerställa vissa så kallade "tvingande hänsyn" mot bakgrund av olika allmänintressen.

När det ska fastställas om en åtgärd, som egentligen inte diskriminerar utländska varor, men som riskerar medföra en negativ effekt på samhandeln, strider mot art. 28 kan man använda sig av det så kallade dubbelbördsresonemanget. Det innebär att om en vara tillverkas i Sverige för den svenska marknaden så måste varan först och främst uppfylla de krav som ställs enligt den svenska lagstiftningen. Om det svenska företaget vill exportera varan till Tyskland så måste varan dessutom uppfylla de krav som ställs i den tyska lagstiftningen. Det är detta som menas med en dubbel börda. Om alla länder på den europeiska marknaden skulle tillåtas ha olika krav på samma varor skulle den fria rörligheten för varor starkt begränsas.

Det var mot denna bakgrund som EG-domstolen slog fast att även *icke-diskriminerande åtgärder* som riskerar hindra samhandeln var att betrakta som åtgärder med motsvarande verkan.

Cassis de Dijon-målet innebar en konfirmation och vidareutveckling av Dassonville-formeln, enligt vilken man ska se på en åtgärds faktiska eller potentiella samhandelseffekter. I frånvaro av harmoniserade regler kan alltså en medlemsstat själv reglera saken, förutsatt att detta inte innebär ett faktiskt eller potentiellt hinder för samhandeln. Om resultatet riskerar bli en sådan negativ effekt för samhandeln, måste enligt Cassis-doktrinen ett proportionalitetstest utföras mot bakgrund av ett tvingande hänsyn. Undantagsmöjligheterna kommer att behandlas utförligt i kap. 3.

Principen om ömsesidigt erkännande innebär att ett medlemsland i princip inte kan förbjuda försäljning av en vara om den lagligen tillverkas och säljs i ett annat medlemsland. Detta gäller alltså även om varan tillverkas enligt tekniska beskrivningar och kvalitetsnormer som skiljer sig ifrån dem som gäller i det importerande landet. Så länge varan uppfyller de föreskrifter och sunda tillverkningsmetoder som gäller i exportlandet och saluförs där så måste övriga medlemsländer acceptera varan.

Genom principen om ömsesidigt erkännande har domstolen skapat en vital metod för en form av harmonisering av olika former av produkt- och marknadsregleringar inom gemenskapen. Genom att olika nationella regleringar måste klara Cassis-testet innebär det en form av avreglering, sk. negativ harmonisering. Detta kan jämföras med positiv harmonisering genom gemenskapsrättslig reglering av ett område, där medlemsstaternas lagstiftning

istället blir enhetlig. Jag kommer att fortsätta diskussionen kring harmoniseringen nedan i kapitel 5.3.

3 Tillåtna begränsningar i den fria rörligheten för varor

3.1 Begränsningar enligt artikel 30 EG

Artikel 30 EG ger medlemsstaterna möjlighet att inskränka den fria rörligheten för varor när de i artikeln angivna skyddshänsynen påkallar det. De undantag som stadgas i första meningen omfattar allmän moral, ordning, säkerhet och hälsa. Mot bakgrund av ett sådant syfte kan alltså en åtgärd som motverkar import av utländska varor godkännas. För att anses som berättigat måste åtgärden följa proportionalitetsprincipen.²⁶

Trots att en åtgärd anses falla in under något av skyddsintressena i art. 30 EG, kan den vara förbjuden om den anses vara en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna. Förbudet gäller dock endast godtycklig diskriminering och kan förstås som ett förbud mot särbehandling avseende varors ursprung.²⁷ Godtycke kan exempelvis föreligga om en i och för sig godtagbar åtgärds restriktiva verkningar drabbar importerade varor hårdare än inhemska.²⁸ Exempel på godtycklig diskriminering är *Kommissionen mot Frankrike*²⁹ där domstolen fann att importerade varor drabbades betydligt hårdare än inhemska av restriktioner för spritreklam. Det mest uppenbara fallet av godtycklig diskriminering föreligger när en stat ger varor som importeras från vissa medlemsstater en förmånligare ställning än införsel från andra medlemsstater.³⁰ Om antagandet av exempelvis nationella miljöskyddsåtgärder befinns vara diskriminerande, men det rör sig om en välgrundad, objektiv diskriminering är åtgärderna trots detta tillåtna. Syftet måste vara att skydda något av de i art. 30 EG uppräknade intressena. I fall då en handelshindrande åtgärd medför hårdare verkningar för utländska varor än för inhemska finns anledning att anta att godtycke föreligger. I vissa fall är det möjligt att en nationell åtgärd vidtas och syftet med åtgärden påstås vara att skydda miljön, men i själva verket visar det sig att syftet är ett helt annat, exempelvis ekonomiskt och protektionistiskt. I detta fall kommer den nationella åtgärden helt att falla utanför undantagen i art. 30 EG.

Eftersom art. 30 EG handlar om undantag från den fundamentala rättigheten till fri rörlighet har domstolen slagit fast att artikeln och dess undantag måste tolkas snävt. Syften som inte direkt framgår av artikeltexten kan därför inte heller åberopas.³¹ I synnerhet åtgärder som på något sätt innebär en direkt diskriminering av utländska varor är ofta mycket svåra att försvara.

---

²⁶ Quitzow, s 235.

²⁷ Quitzow, s 237 ff.

²⁸ Quitzow, s 238.

²⁹ 152/78 Kommissionen mot Frankrike.

³⁰ 40/82 Kommissionen mot Storbritannien ("Newcastle disease").

³¹ 113/80 Kommissionen mot Irland, 177/83 Kohl mot Ringelhan.

Legitimiteten i sådana situationer kan många gånger ifrågasättas och även om en åtgärd skulle klara det andra styckets förbud mot godtycklig och förtäckt diskriminering, måste åtgärden också stå sig i ett proportionalitetstest. För restriktioner där den diskriminerande effekten är indirekt och inte är avsedd att gynna inhemska ekonomiska intressen är möjligheterna till undantag större.³²

Viktigt att notera är också att medlemsstaternas möjligheter att införa restriktioner mot bakgrund av skälen i art. 30 EG är beroende av att det relevanta området inte är tillräckligt harmoniserat genom gemenskapsrätten. Om medlemsstaternas lagstiftning genom harmonisering redan har bringats i samstämmighet, utsläcks alltså möjligheten att genom art. 30 EG införa egna restriktioner.³³

3.1.1 Proportionalitetsprincipen

En handelshindrande åtgärd, vilken i och för sig kan berättigas, får inte ha mer restriktiva effekter på samhandeln än vad som erfordras för att tillgodose det skyddsvärda syftet.³⁴ Har åtgärden oproportionerligt restriktiva verkningar kan undantag inte medges. Proportionalitetsprincipen användes för första gången i *Kommissionen mot Italien ("objets d'art")*.³⁵ Där uttalade domstolen att medlemsstaterna är ålagda att rätta sig efter de begränsningar art. 30 EG innebär beträffande vilka skyddshänsyn som kan tillgodoses och vilka åtgärder som kan användas.

Proportionalitetsprincipen används på såväl öppet diskriminerande som formellt likabehandlande åtgärder.³⁶

Det är medlemsstaten som har bevisbördan för att ett undantag ska vara tillåtet. Staten måste då visa att

1. åtgärden är ämnad och lämpad för att effektivt skydda något av de ändamål som nämns i art. 30 EG,
2. att åtgärden är nödvändig och att det inte finns något mindre ingripande alternativ att tillgå, och
3. att åtgärden är proportionerlig till sitt syfte.³⁷

Detta innebär att en åtgärd måste vara lämpad för sitt syfte och den får inte vara strängare än vad som är nödvändigt för att nå det eftersträvade målet. Vid varje åtgärd måste de nationella myndigheterna ställa sig frågan om

---

³² Quitzow, s 236 ff.

³³ Bernitz och Kjellgren, s 204.

³⁴ Quitzow, s 240.

³⁵ 7/68 *Kommissionen mot Italien ("objets d'art")*.

³⁶ 155/73 *Sacchi*.

³⁷ *Epiney och Möllers*, s 67 ff, *Müller-Graff*, s 259 ff.

syftet med åtgärden kan åstadkommas på ett sätt som innebär ett mindre ingrepp i varornas fria rörlighet.

I en proportionalitetsprövning måste domstolen inledningsvis fastställa vilket det faktiska syftet med åtgärden ifråga är. Om syftet sägs vara exempelvis miljöskydd, är det viktigt att domstolen också kan fastställa att det från medlemsstaten inte faktiskt rör sig om någon form av förtäckt diskriminering eller dold begränsning av handeln mellan medlemsstaterna.³⁸ Om medlemsstaten inte kan visa att åtgärden verkligen är ägnad att skydda det åberopade syftet, kan domstolen förklara åtgärden förbjuden.

Åtgärden måste också vara nödvändig.³⁹ Detta innebär att målet inte kan nås med mindre ingripande åtgärder med hänsyn till den fria rörligheten för varor. Medlemsstaten måste således välja den åtgärd som i minsta möjliga mån hindrar den fria rörligheten för varor.⁴⁰ Domstolen har i ett flertal fall betonat vikten av detta rekvisit.⁴¹

Det sista steget i proportionalitetsprövningen är att se om åtgärden är proportionerlig till sitt syfte. Detta rekvisit kan också ses som ett lämplighetstest, dvs. proportionalitet i en snävare bemärkelse.⁴² Med detta avses en prövning av om det eftersträvade syftet och dess konsekvenser står i rimlig proportion till de begränsningar av gemenskapens andra mål som därigenom uppstår. Miljöskyddet och de fria rörligheterna är inte de enda mål som gemenskapen ska sträva efter. Det är därför viktigt att göra en avvägning för att uppnå en balans mellan de olika intressena.⁴³ Viktigast för denna uppsats är emellertid intresseavvägningen mellan den fria rörligheten för varor och miljöskyddet. Skillnaden mellan det första steget i prövningen, dvs. att åtgärden måste vara ägnad att skydda det åberopade syftet, och detta tredje steg ligger däri att i det första steget sorteras de åtgärder bort som inte är ägnade att skydda syftet. I detta tredje steg sker den egentliga avvägningen mellan de olika målen, dvs. exempelvis miljöskyddet och den fria rörligheten för varor. Hur prövningen går till i praktiken behandlas i kapitel 5.

3.1.2 Rättspraxis i förhållande till artikel 30 EG

I *Henn och Darby*⁴⁴ hade några personer blivit fällda för att ha importerat pornografi från Rotterdam i strid med brittisk lag. Domstolen fann att ett sådant importförbud stred mot art. 28 EG, men att förbudet skulle prövas enligt art. 30 EG. Trots att brittisk lag inte innehöll något absolut förbud mot innehav av pornografi så fann domstolen att det inte fanns någon legal handel

---

³⁸ Epiney och Möllers, s 81.

³⁹ C-2/90 Kommissionen mot Belgien.

⁴⁰ Müller-Graff, s 260.

⁴¹ Se främst 302/86 Kommissionen mot Danmark ("Danska flaskfallet") nedan (kap. 5.2).

⁴² Epiney och Möllers, s 87.

⁴³ Epiney och Möllers, s 88.

⁴⁴ 34/79 Henn och Darby.

med pornografi i Storbritannien. Därmed ansåg domstolen att importförbudet varken var en godtycklig diskriminering eller en oproportionell restriktion, utan tillåten under art. 30 EG.

Ett liknande fall, *Conegate*⁴⁵, rörde ett företag som hade försökt importera uppblåsbara dockor sk. love love dolls, till Storbritannien. Precis som i Henn och Darby menade domstolen att det var upp till medlemsstaten att bestämma vilka standarder som skulle gälla för den allmänna moralen i just den staten. Skillnaden i detta fall var att Storbritannien inte hade vidtagit motsvarande åtgärder mot tillverkning och försäljning av liknande dockor inom landet. Domstolen konstaterade därför att man inte kan förlita sig till art. 30 EG för ett importförbud, om man inte samtidigt förbjuder tillverkning och försäljning inom sitt territorium.

I *de Peijper*⁴⁶ betonade domstolen att skyddet för människors liv och hälsa är det viktigaste av de skyddshänsyn som räknas upp i art. 30 EG. Skyddet för människors och djurs liv och hälsa samt bevarandet av växtarter är också det område där domstolens praxis rörande art. 30 EG är mest omfattande.

Många frågor uppstår i samband med detta undantag. En intressant fråga är om området är harmoniserat eller inte. Finns det gemenskaplig lagstiftning på området som även täcker säkerhet och hälsoaspekter på ett uttömmande sätt, eller är området inte fullständigt reglerat så att det är möjligt för medlemsstaterna att sätta nivån på sin skyddslagstiftning? Det senare kan t.ex. ske genom minimiregler. Domstolen måste bedöma om det finns utrymme för egna initiativ från medlemsstaterna och om dessa åtgärder i så fall är förenliga med fördraget.⁴⁷

Vidare kan svåra vetenskapliga frågor uppstå särskilt kring hur olika produkter, substanser eller ämnen påverkar människors och djurs hälsa. Det gäller då att kunna visa att den vetenskapliga tesen är hållbar. Då vetenskapen inte kan ge några säkra indikationer torde dock domstolen tillämpa en försiktighetsprincip och hellre fria än fälla.⁴⁸

Under alla omständigheter måste åtgärderna klara det proportionalitetstest som tidigare beskrivits. Det innebär ofta att olika former av information, varningstexter eller annan märkning kan vara tillräckligt för att motverka en befarad hälsorisk.

---

⁴⁵ 121/85 Conegate.

⁴⁶ 104/75 Officier van Justitie mot de Peijper.

⁴⁷ Quitzow, s 245 ff.

⁴⁸ Mahmoudi, s 59 f.

3.2 Begränsningar enligt doktrinen om tvingande hänsyn

Genom avgörandet i *Cassis de Dijon*⁴⁹ utökade EG-domstolen kretsen av otillåtna åtgärder som skulle kunna träffas av förbudet i art. 28 EG. Principen om ömsesidigt erkännande innebar att det skapades ett behov av fler undantag än de som fanns i art. 30 EG, eftersom många regleringar med legitima syften kan få sådana effekter. Domstolen löste detta problem genom skapandet av doktrinen om tvingande hänsyn.

Domstolen konstaterade att om det inte finns gemensamma regler så är det medlemsstaternas sak att fastställa de regler som ska gälla på det egna territoriet. Skillnader mellan olika länders lagstiftning skulle emellertid kunna innebära hinder för handeln inom gemenskapen, precis som var fallet i *Cassis de Dijon*. Domstolen fastslog att sådana hinder måste godtas i den mån bestämmelserna kan anses nödvändiga för att tillgodose tvingande hänsyn. Frågan är då vilka dessa tvingande hänsyn är. Domstolen hänvisade i *Cassis de Dijon* i synnerhet till effektiv skattekontroll, skydd för folkhälsan, god handelssed och konsumentskydd. Denna uppräkningslista var dock inte uttömmande och domstolen har i efterhand utökat och preciserat listan genom sina domar. Numera räknas t.ex. även miljöskyddshänsyn⁵⁰, sparande på offentliga resurser⁵¹, förbättrande av arbetsförhållanden⁵², m.fl. som tvingande hänsyn.

Av *Cassis de Dijon* framgår också att en proportionalitetsprövning måste göras för att se om ett undantag kan bli aktuellt. Detta innebär att kraven på nödvändighet, proportionalitet och minsta möjliga inverkan på handeln mellan medlemsstaterna måste uppfyllas. Det är med andra ord samma test som gäller för art. 30 EG. Även när det gäller tvingande hänsyn så är det medlemsstaterna som har bevisbördan för att kraven uppfylls. Därmed sker samma typ av prövning, t.ex. i fall där man argumenterar utifrån hälsoskydd som ju också är en grund enligt art. 30 EG. I målet hävdade Tyskland bl.a. att regleringen var en del av en strategi för att hindra att den tyska marknaden översvämmades av alkoholhaltiga drycker. Det framhölls särskilt att drycker med låg alkoholhalt lättare ledde till en tillvänjning än drycker med högre alkoholhalt. Detta argument köptes inte av domstolen, som bl.a. hänvisade till den stora mängd av alkoholhaltiga drycker av olika styrkor som redan fanns på den tyska marknaden.

Att fastställa gränsvärden för alkoholhaltiga drycker kunde standardisera varuutbudet och underlätta för konsumenterna. Men ett obligatoriskt fastställande skulle vara att gå för långt mot syftet att skapa god handelssed.

---

⁴⁹ 120/78 Rewe Zentral AG mot Bundesmonopolverwaltung für Branntwein.

⁵⁰ 302/86 Kommissionen mot Danmark ("Danska flaskfallet").

⁵¹ 238/82 Duphar BV.

⁵² 155/80 Oebel och C-332/89 Marchandise.

Domstolen fann att konsumenten lätt kunde ges rimlig information genom att alkoholhalten framgick av förpackningen.

Tyskland kom även med invändningen att fri omsättning av alkoholhaltiga drycker som uppfyller bestämmelserna rörande alkoholhalt i framställningslandet, skulle få till följd att den gemensamma standarden kommer att utgöras av den lägsta som tillåts i någon medlemsstat. Det skulle t.o.m. kunna vara så att något land saknar regler om alkoholhalt och därmed förlorar alla andra länders regler sin verkan.

Detta är en intressant invändning eftersom det sätter fingret på den form av negativ harmonisering som åstadkoms genom ömsesidighetsprincipen. Det är också mot bakgrund av dessa vida konsekvenser som doktrinen om tvingande hänsyn bäst förklaras.

3.2.1 Rättspraxis i förhållande till doktrinen om tvingande hänsyn

I *Oosthoek*⁵³ granskades ett holländskt förbud mot kombinationsförsäljning. Oosthoek var ett företag som sålde flamländska uppslagsverk i olika länder. I annonser erbjöd företaget alla köpare en gåva i form av en ordbok, världsatlas eller ett litet lexikon. Detta stred mot den holländska lagen. Oosthoek hävdade att lagen stred mot art. 28 EG. Företaget tvingades bland annat helt byta marknadsföringsstrategi i Nederländerna, vilket innebar ökade kostnader. Syftet med regleringen var enligt Nederländerna att skydda konsumenterna mot vilseledande marknadsföring.

EG-domstolen kom i sin proportionalitetsprövning fram till att konsumentskyddet i detta fall vägde tyngre än den fria rörligheten för varor. Regleringen uppfyllde alltså kraven på nödvändighet, proportionalitet och minsta ingripande åtgärd. Domstolen ansåg att lagen var nödvändig för att skydda konsumenterna från att vilseledas beträffande varans riktiga pris. Avgörande för domstolens bedömning var också att regeln tillämpades utan skillnad mellan inhemska och utländska varor och att den grundades på konsumentskydd.

I andra fall har proportionalitetsprövningen fått ett annat utfall. I fallet med *de tyska renhetslagarna* för öl, enligt vilka öl som skulle marknadsföras som ”Bier” endast fick innehålla vatten, jäst, humle och malt, ansåg domstolen att den samhandelshindrande effekten av en sådan regel inte kunde uppvägas mot konsumentskydd och allmän hälsa.⁵⁴ Konsumentvanor får inte cementeras av offentliga regleringar på ett sätt som befäster den inhemska industrins fördelar. Det är legitimt att konsumenter kan göra sitt val av öl

---

⁵³ 286/81 Oosthoek.

⁵⁴ 178/84 Kommissionen mot Tyskland.

utifrån de råvaror som ingår.⁵⁵ Men domstolen menade att ett sådant val kan göras genom märkning av produkterna. Vad gäller hälsoaspekterna påpekade domstolen att när det råder vetenskaplig osäkerhet och det saknas harmonisering, är det upp till medlemsstaterna att sätta nivån för skyddet för liv och hälsa. Emellertid måste reglerna om varors fria rörlighet samtidigt beaktas. Det innebär att medlemsstaterna är begränsade till sådana åtgärder som är verkligt nödvändiga för att uppnå syftena. I Tyskland var det helt förbjudet med tillsatser i öl, medan tillsatser var tillåtna i andra drycker. Det fanns också ett tekniskt behov för vissa tillsatser i öltillverkningen. Sådana tillsatser skulle också värderas utifrån de bedömningar som gjorts bl.a. av andra medlemsländer och av Världshälsoorganisationen. Domstolen fann därför att ett totalförbud inte höll i proportionalitetsbedömningen och därmed var förbudet inte tillåtet.

3.3 Gränsdragningsproblem

Jag tänker nu kort sammanfatta den fria rörligheten i förhållande till art. 28 och 30 EG och belysa några gränsdragningsproblem som kan uppstå. Trots en rik rättspraxis på området, kan det vara svårt att exakt avgöra hur olika nationella åtgärder kommer att bedömas. Ett särskilt problem är att kunna förutse om en åtgärd bör anses vara indirekt diskriminerande enligt art. 28 EG som bara kan legitimeras av art. 30 EG eller en åtgärd som i första hand riskerar begränsa samhandeln och där diskrimineringsaspekten mellan utländska och inhemska produkter är än mer indirekt. Det kan ju ha betydelse i vilken kategori en restriktion hamnar, eftersom möjligheterna att få undantag är större enligt doktrinen om tvingande hänsyn än enligt art. 30 EG.

Man kan formulera det hela som en fallande skala av olika former av diskriminering:

Direkta kvantitativa restriktioner på import av en vara, t.ex. genom kvoter, eller åtgärder som på annat sätt har som syfte att begränsa importen, faller självklart under art. 28 EG. Det gör också betungande åtgärder som direkt drabbar importerade varor, t.ex. genom krav på licenser eller extra kontroller.

Även åtgärder som formellt behandlar alla varor lika har bedömts som diskriminerande enligt art. 28 EG om de i praktiken innebär en indirekt diskriminering av utländska varor, t.ex. genom krav på ursprungsmärkning. Detta försvårar för importerade varor från andra medlemsstater. Även andra typer av åtgärder som på ett indirekt sätt drabbar importerade varor har bedömts falla under art. 28 EG och bara kunna legitimeras mot bakgrund av något av skälen i art. 30 EG, som t.ex. i *van Tiggele*⁵⁶ där ett minimipris innebar att importerade varor förlorade en viktig konkurrensfördel.

---

⁵⁵ Bernitz och Kjellgren, s 211.

⁵⁶ 82/77 Openbaar Ministerie mot van Tiggele.

Nu kan det ju tyckas att skillnaderna mellan en reglering av priset som i *van Tiggele* och en reglering av alkoholhalten som i *Cassis de Dijon*⁵⁷ eller regler angående innehållet i öl som i *de tyska renhetslagarna*⁵⁸ inte är helt uppenbara. Principen om ömsesidigt erkännande, vilken formulerades i *Cassis de Dijon* omfattar emellertid i första hand sådana restriktioner som uppstår på grund av att olika medlemsländer har olika regleringar rörande de varor som får säljas i landet, vilket innebär ett hinder mot att varor säljs i flera länder. Dessa måste då uppfylla de olika ländernas krav, vilket leder till en dubbel börda. Man behöver alltså inte hitta någon form av diskriminering, utan bara potentiella effekter för samhandeln. I dessa fall kan medlemsländerna legitimera en åtgärd mot bakgrund av något tvingande hänsyn. Doktrinen om tvingande hänsyn är mer omfattande än skälen i art. 30 EG och inkluderar t.ex. konsumentskydd och miljöskydd.

Alltså, om en åtgärd formellt behandlar inhemska och importerade produkter lika, måste man undersöka om det är fråga om en åtgärd som typiskt sett drabbar importerade produkter. I så fall måste åtgärden kunna försvaras under art. 30 EG för att vara tillåten.

Om det snarare är så att det finns olika standarder eller regleringar i olika länder och att en producent som vill agera i flera länder samtidigt därmed får ett svårare marknadstillträde, då denne behöver underkasta sig olika regelverk i de olika länderna riskerar detta leda till en dubbel börda som begränsar samhandeln. En princip om ömsesidigt erkännande är då en form av negativ harmonisering. I dessa fall måste de nationella regleringarna kunna försvaras enligt doktrinen om tvingande hänsyn.

I gränslandet mellan dessa områden, alltså åtgärder som på något sätt innebär en indirekt diskriminering, finns en gråzon där en restriktion torde kunna falla i den ena eller andra kategorin.

Man ska emellertid komma ihåg att samma typ av proportionalitetstest görs under art. 30 EG som under doktrinen om tvingande hänsyn.

Det kan också noteras att det finns fall då domstolen verkar ha gjort något anmärkningsvärda tolkningar av de olika undantagsgrunderna, med syftet att uppnå ett visst resultat. Man kan således fråga sig om skillnaderna mellan doktrinen om tvingande och art. 30 EG håller på att minska. Detta kommer att analyseras närmare i kapitel 5.

---

⁵⁷ 120/78 Rewe Zentral AG mot Bundesmonopolverwaltung für Branntwein.

⁵⁸ 178/84 Kommissionen mot Tyskland.

4 EG:s miljömål och grundläggande miljöprinciper

4.1 Utvecklingen av EU:s miljöpolitik

I den ursprungliga versionen av EEG-fördraget tillhörde miljöskyddet inte någon av de frågor som uttryckligen omnämndes. Av allt att döma var anledningen till detta att man vid denna tidpunkt ännu inte betraktade miljöproblem som särskilt allvarliga. Under 1960-talet växte oron för den tilltagande miljöförstörelsen inom den europeiska gemenskapen liksom i övriga industriländer. Medlemsstaternas sätt att reagera på detta var att anta nationella miljöbestämmelser - en inte särskilt effektiv metod för att bekämpa den gränsöverskridande miljöförstörelsen. Medlemsstaternas miljöåtgärder kom dessutom att i allt högre grad anses som hinder för den fria rörligheten.⁵⁹

EU:s miljöpolitik har från början av 1970-talet successivt utvecklats. År 1973 antogs EU:s första handlingsprogram för miljö och sedan dess har ytterligare fem antagits.⁶⁰ Handlingsprogrammen för miljö lägger fast vilka mål som ska prioriteras i EU:s miljöarbete och vilken inriktning arbetet ska ha för att uppfylla målen.⁶¹ Då det saknades uttrycklig grund i EG-fördraget för att besluta om handlingsprogram på miljöområdet var de första fem handlingsprogrammen inte rättsligt bindande. Genom EU-fördraget har dock en tydlig rättslig grund skapats och därmed är det sjätte handlingsprogrammet fastlagt i ett rättsligt bindande beslut.⁶²

Antagandet av den Europeiska enhetsakten innebar en avgörande förbättring på miljöområdet. Genom ikraftträdandet av Enhetsakten den 1 juli 1987, lades ett flertal nya områden, däribland miljö, till listan över områden inom vilka EG sedan tidigare hade behörighet. Miljön fick ett eget avsnitt i EG-fördraget och miljöåtgärder kunde nu inrättas på en klart uttalad rättslig grund. Det föreskrevs också att hänsyn till skyddet för miljön skall ingå som en komponent i gemenskapens politik på övriga områden.

EU-fördraget trädde ikraft 1993 och innebar nya framsteg på miljöområdet. Genom detta fördrag antog EG i art. 3 EG miljöpolitiken som en av gemenskapens uppgifter och kopplade målet om en hållbar tillväxt till hänsynstagandet till miljön i art. 2 EG. Genom detta fick den gemensamma miljöpolitiken en ny rättslig status. EU-fördraget innebar att miljön lyftes upp

---

⁵⁹ Weidenfeld och Wessels, s 165 f.

⁶⁰ <http://www2.riksdagen.se/Internet/EUsvar.nsf>, EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 100.

⁶¹ <http://www2.riksdagen.se/Internet/EUsvar.nsf>, EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 100.

⁶² <http://www2.riksdagen.se/Internet/EUsvar.nsf>, EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 100.

till det politiska planet och att man som regel kunde fatta beslut med kvalificerad majoritet i rådet. Genom Amsterdamfördraget förstärktes principen om att miljöhänsyn skall införlivas med politiken på andra områden. Numera finns alltså en möjlighet för EG att lagstifta till skydd för miljön.

4.2 Grunderna för EU:s miljöpolitik

EU:s miljöpolitik styrs idag framför allt av art. 2, 6, 95 och 174-176 EG. I art. 2 EG anges EU:s allmänna mål, varav ett är att främja en hög nivå i fråga om miljöskydd och förbättring av miljöns kvalitet. Art. 6 EG säger i sin tur att miljöskyddskraven ska integreras med all gemenskapspolitik för att särskilt främja en hållbar utveckling. Integrationsprincipen placerades i början av EG-fördraget för att betona miljöns framträdande ställning inom gemenskapen. Till denna princip återkommer jag i kapitel 4.4.5.

Det finns olika möjligheter för EG att lagstifta till skydd för miljön. Miljöreglerna kan delas upp i två typer: minimiregler och harmoniserande regler.

I art. 174 EG anges mål och principer för EU:s miljöpolitik och i art. 175 EG ges den rättsliga grunden för EU att anta åtgärder till skydd för miljön. Art. 176 EG säger slutligen att EU:s åtgärder till skydd för miljön inte ska hindra ett medlemsland att ensidigt anta ytterligare skyddsåtgärder. De regler som antas på grundval av miljöavdelningen (art. 174-176 EG) motiveras alltså av skyddet av miljön. Reglerna är utformade som minimiregler och medlemsländerna har enligt art. 176 EG rätt att tillämpa strängare regler under förutsättning att de är förenliga med EU:s allmänna principer om bl.a. proportionalitet, icke-diskriminering och förbud mot förtäckta handelshinder. Ett villkor är också att en anmälan till kommissionen görs. Däremot har medlemsstaterna ingen möjlighet att införa regler som inte når upp till den lägsta nivå som garanteras i EG-regeln. Minimiregler kan gälla exempelvis vatten- eller luftkvalitet.⁶³

I art. 95 EG läggs grunden för EU att harmonisera medlemsländernas lagstiftning om det krävs för att den fria rörligheten för varor ska fungera. Ett skäl till att harmonisera regler kan vara att medlemsstaterna har olika nivåer för en produkts tillåtna miljöpåverkan. I art. 95 EG regleras också möjligheten till undantag från harmoniseringsregler, allmänt kallad miljögarantin.⁶⁴ De marknadsrelaterade miljöregler som antas på grundval av art. 95 EG motiveras alltså av funktionen på EU:s inre marknad. Dessa är harmoniserande regler och medlemsländernas lagar får i allmänhet inte avvika från dem. Reglerna syftar till att undanröja handelshinder som olikartad lagstiftning i medlemsländerna skulle kunna innebära. Det kan röra

⁶³ <http://www2.riksdagen.se/Internet/EU svar.nsf>, EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 100.

⁶⁴ <http://www2.riksdagen.se/Internet/EU svar.nsf>, EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 290.

sig om regler för hur en vara är utformad eller för vilka kemikalier som ska tillåtas.⁶⁵ Miljögarantin i art. 95 EG kommer att analyseras närmare i kapitel 5.3.

4.3 EG:s miljömål

I art. 2 EG fastslås gemenskapens generella miljömål, vilka kompletteras av de mer specifika målsättningarna i art. 174(1) EG. EG:s olika målsättningar är inte hierarkiskt ordnade och gemenskapen skall sträva efter att uppnå alla de i EG angivna målsättningarna. Skulle en konflikt uppstå t.ex. mellan målsättningarna avseende den inre marknaden och miljön måste EG:s institutioner försöka finna en kompromiss mellan dessa båda. Konflikter mellan den fria rörligheten för varor och miljöskyddet genom försiktighetsprincipen i art. 174(2) EG är vanligt förekommande.⁶⁶

4.4 Gemenskapens grundläggande miljöprinciper

Art. 174(2) EG anger att EU:s miljöpolitik dels ska syfta till en hög skyddsnivå med beaktande av olikartade förhållanden i EU:s regioner, dels ska grundas på de principer som anges i artikeln.

4.4.1 Försiktighetsprincipen

Försiktighetsprincipen innebär att miljöhänsyn skall ges företräde när risk för miljöskada existerar och att avsaknaden av vetenskapliga bevis för samband och effekt inte skall användas som argument mot att vidta miljöskyddsåtgärder. Miljöskyddsåtgärder ska kunna vidtas trots att det råder vetenskaplig osäkerhet om skadors uppkomst på miljön.⁶⁷ Det centrala begreppet i försiktighetsprincipen är osäkerhet. Försiktighetsprincipen ger en möjlighet att vidta åtgärder mot en produkt eller ett produktionssätt vid osäkerhet vad gäller dess konsekvenser. Detta under förutsättning att man kan påvisa att de risker för människor, djur och miljö som föreligger är oacceptabla.⁶⁸ Försiktighetsprincipen utgör ett instrument för att agera mot en produkt eller ett produktionssätt redan innan det finns absolut vetenskapliga bevis för skadliga effekter på miljön eller människors eller djurs hälsa. Försiktighetsprincipen är en förebyggande princip som används för olika handlingsregler i olika sammanhang. Principen kan ses som den mest utvecklade varianten av en allmän regel som innehåller en förpliktelse att

⁶⁵ <http://www2.riksdagen.se/Internet/EU svar.nsf>, EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 100.

⁶⁶ Krämer [2000], s 6.

⁶⁷ Fernström, s 7.

⁶⁸ <http://www2.riksdagen.se/Internet/EU svar.nsf>, EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 843.

förebygga skadors uppkomst på miljön.⁶⁹ Fokus ligger på tidpunkten för miljöskyddsåtgärdernas vidtagande.

Försiktighetsprincipen har klara beröringspunkter med ”den omvända bevisbördan”, vilken innebär att det inte är skuld som ska bevisas utan verksamhetsutövarens oskuld. Bevisbördan flyttas således över så att producenten måste visa att de påstådda riskerna inte föreligger.⁷⁰

Försiktighetsprincipen är inte preciserad utan har många olika definitioner. De olika definitionerna torde dock ha ett gemensamt syfte, vilket är att förebygga inte bara säkert förutsebara utan också möjliga skador och olägenheter. I kommissionens riktlinjer angående tillämpningen av försiktighetsprincipen argumenterar kommissionen för att EG har rätt att fastställa den nivå för skyddet av miljön, människors och djurs liv och hälsa och växter som anses lämplig.⁷¹ Kommissionen anger vidare att försiktighetsprincipen bör beaktas inom en strukturerad metod för riskanalys, som omfattar tre delar: riskbedömning, riskhantering och riskmeddelande.⁷² Försiktighetsprincipen är särskilt relevant när det gäller riskhantering.

All riskbedömning bör egentligen grundas på befintliga, vetenskapliga och statistiska uppgifter. Det finns dock situationer då den vetenskapliga informationen är ofullständig. Åberopande av försiktighetsprincipen förutsätter att potentiellt oacceptabla skadliga effekter som härrör från fenomen, produkt eller process fastställts och att den vetenskapliga bedömningen inte gör det möjligt att fastställa risken med tillräcklig säkerhet. Att bedöma vad som är en ”acceptabel” risknivå för samhället är främst ett politiskt ansvar. Beslutsfattare som står inför en oacceptabel risk, vetenskaplig osäkerhet och allmänhetens oro är skyldiga att finna svar. Därför måste alla dessa faktorer beaktas.⁷³

4.4.2 Principen om förebyggande åtgärder

Enligt principen om förebyggande åtgärder måste skyddsåtgärder vidtas innan miljöskadan faktiskt har uppstått i stället för att återställa skador sedan de väl uppkommit. Sådana förebyggande åtgärder kan utformas som ett införande av utsläppsgränser eller i form av ett tillståndsförfarande, men de kan också ta sig formen av ekonomiska styrmedel.⁷⁴ Principen om förebyggande åtgärder har högsta prioritet i EG:s miljöarbete. Detta beror delvis på att det ofta är omöjligt att reparera skador på miljön, men även på att kostnaderna för

---

⁶⁹ Fernström, s 7.

⁷⁰ <http://www2.riksdagen.se/Internet/EUsvvar.nsf>, EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 843.

⁷¹ KOM 2000(1) slutlig, Meddelande från kommissionen om försiktighetsprincipen.

⁷² KOM 2000(1) slutlig, Meddelande från kommissionen om försiktighetsprincipen, s 2.

⁷³ KOM 2000(1) slutlig, Meddelande från kommissionen om försiktighetsprincipen, s 3.

⁷⁴ Krämer [1998], s 61.

prevention vanligtvis är lägre än kostnaderna för återställande efter en skada.⁷⁵

4.4.3 Principen om att miljöförstöring bör hejdas vid källan

Denna princip bygger på tanken att miljöproblem bör åtgärdas vid källan snarare än i senare led, vilket är av särskild betydelse vid gränsöverskridande miljöproblem.⁷⁶ Tanken är att man exempelvis inte ska vänta med åtgärder tills sjön är försurad av svavelutsläpp, och först då börja kalka, utan svavelutsläppen ska begränsas redan vid skorstenen, eller ännu hellre, genom att man använder lågsvavlig olja.⁷⁷

4.4.4 Principen om att förorenaren skall betala

Enligt denna princip bör förorenaren, inte samhället som helhet, bära kostnaden för eventuella miljöföroreningar. Kostnaderna för föroreningar, eller andra miljöstörningar eller städningsoperationer ska bäras av den som förorsakat dem och inte av skattebetalarna.⁷⁸ En naturlig följd av denna tolkning kan vara att inga statliga subventioner bör betalas för att städa upp föroreningar, eftersom det då blir skattebetalarna som får betala. Om principen om att förorenaren ska betala tillämpades fullt ut skulle priserna återspegla den fullständiga kostnaden för produktion och konsumtion, inbegripet miljökostnaden.⁷⁹ I praktiken fungerar det dock inte på detta sätt och principen ignoreras ofta, både av gemenskapen och av medlemsstaterna. Anledningen är framför allt svårigheten att identifiera källan bakom uppkomna föroreningar och att den offentliga förvaltningen har ett ansvar för att städning sker.

4.4.5 Integrationsprincipen

I artikel 6 EG stadgas att

”miljöskyddskraven skall integreras i utformningen och genomförandet av gemenskapens politik och verksamhet enligt artikel 3, särskilt i syfte att främja en hållbar utveckling.”

Bestämmelsen baseras på föreställningen att miljöpolitiken inte kan ses som ett område isolerat från övriga politikområden, då miljön är av horisontell natur och i själva verket påverkas av transportpolitiken, energipolitiken, den

---

⁷⁵ Mahmoudi, s 60.

⁷⁶ Krämer [2000], s 18 f.

⁷⁷ Nilsson, s 11.

⁷⁸ Krämer [2000], s 19.

⁷⁹ Krämer [2000], s 19 f.

inre marknadens politik etc.⁸⁰ Genom hänvisningen till art. 3 EG specificeras omfattningen av de skyldigheter som åligger gemenskapens institutioner i fråga om integrering av miljön i övrig politik. Införlivandet av miljöskyddet med all sektoriell politik kommer således att bli en av huvudprinciperna med generell tillämplighet på alla gemenskapens beslut.⁸¹

Placeringen av integrationsprincipen tillsammans med andra allmänna principer såsom subsidiaritetsprincipen och principen om icke-diskriminering har ytterligare stärkt betydelsen av principen i miljöskyddshänseende.⁸² Detta i kombination med att omfattningen av institutionernas skyldighet specificerats ökar, enligt Mahmoudi, förhoppningen att integrationsprincipen oftare ska komma att beaktas i besluten.⁸³ Detta måls uppnående måste dessutom kombineras med skyldigheten att ta vederbörlig hänsyn till principen om hög miljöskyddsnivå.⁸⁴

Syftet med integrationsprincipen är att säkerställa att miljöhänsyn fullt ut beaktas när andra politikområden behandlas. Med ”miljöskyddskraven” menas först och främst de olika målsättningar som stadgas i artikel 174(1) EG och de principer som stadgas i artikel 174(2) EG.⁸⁵ Detta är viktigt eftersom det skulle te sig aningen meningslöst att endast tillämpa exempelvis försiktighetsprincipen och principen om att föroreningar ska hejdas vid källan endast inom miljöpolitiken, men låta exempelvis politikområden som transport, jordbruk och energi helt slippa tillämpning och hänsynstagande till dessa regler.⁸⁶ Integrationsprincipen kan endast göras funktionsduglig om principerna i artikel 174 EG tas i beaktande inom andra politikområden, eftersom föroreningar och försämring av miljön inte beror på åtgärder i det egentliga regelverket för miljön, utan snarare på åtgärder i sektorer som transport, jordbruk, energi etc.⁸⁷

Viktigt att betona är emellertid att integrationsprincipen är just en princip och inte en juridiskt bindande bestämmelse, giltig i alla fall. Därför vore det, enligt Krämer, orimligt att kräva att principen tillämpades vid varje individuell åtgärd, då gemenskapsrätten har möjlighet att iakttä principen. I stället har institutionerna stor handlingsfrihet beträffande tillämpningen av integrationsprincipen. Vad principen säger är att de olika sektorerna själva ska vidta åtgärder för miljöförbättringar, och att anpassa sina olika strategier till att bättre leva upp till miljöskyddskraven. Principens tillämpning är med andra ord helt beroende av institutionernas politiska vilja.⁸⁸ Detta får anses något olyckligt eftersom det ger sken av att miljöfrågorna inte har den dignitet som krävs för att kunna hantera de växande miljöproblemen. Artikel

---

⁸⁰ Krämer [1998], s 71.

⁸¹ Mahmoudi, s 55.

⁸² Krämer [1998], s 71.

⁸³ Mahmoudi, s 56.

⁸⁴ Mahmoudi, s 56.

⁸⁵ Krämer [1998], s 71.

⁸⁶ Krämer [1998], s 72.

⁸⁷ Krämer [1998], s 72.

⁸⁸ Krämer [1998], s 72.

6 EG bör i stället ges en vid tolkning, vilket för institutionernas del skulle innebära en generell skyldighet att alltid väga in relevanta miljöaspekter då åtgärder vidtas även inom övriga politikområden.

Domstolen har i ett antal mål betonat integrationsprincipens roll.⁸⁹ I ett mål har domstolen till och med gått så långt som att säga att eftersom art. 6 EG föreskriver att miljöskyddskraven ska integreras i utformningen av och genomförandet av gemenskapens politik och verksamhet, så är det inte uteslutet att en nationell myndighet i ett upphandlingsförfarande tillämpar miljöskyddskriterier vid bedömningen av det mest fördelaktiga anbudet.⁹⁰ Domstolen har i och med denna dom banat väg för en formell ändring av gällande gemenskapsrätt beträffande offentlig upphandling. Detta visar också hur viktig integrationsprincipen är och dess betydelse för miljöskyddsarbetet kan inte nog betonas.

---

⁸⁹ 62/88 Grekland mot Rådet, punkt 20, C-379/98 Preussen Elektra AG, C-513/99 Concordia Bus Finland Oy AB, punkt 57.

⁹⁰ C-513/99 Concordia Bus Finland Oy AB, punkt 57.

5 Miljöskyddet i förhållande till den fria rörligheten för varor

5.1 Undantagen i artikel 30 EG

I art. 30 EG stadgas en del begränsningar av den fria rörligheten för varor. En medlemsstat kan, då inga harmoniserande EG-regler finns, med stöd av art. 30 EG, vidta nationella åtgärder som annars skulle varit förbjudna enligt art. 28 eller 29 EG. Art. 30 EG är dock enbart tillämplig på förhållanden av icke-ekonomisk natur.⁹¹ Uppräkningen i art. 30 EG är uttömmande.⁹² Miljöskydd finns inte med i denna uppräkningslista och frågan är då om det finns utrymme för nationella miljöåtgärder att falla under artikeln.

5.1.1 Skyddsnivån

En viktig fråga är vilken skyddsnivå medlemsstaterna kan sätta upp. Det saknas egentligen ett klargörande beträffande den allmänna skyddsnivån för gemenskapen som helhet. Den uppfattningen har dock framförts, att varje enskild medlemsstat själv skulle få bestämma sin egen miljöstandard.⁹³ Stöd för detta finner man även i *de Peijper* där domstolen gjorde följande uttalande:

*”Bland den egendom och de intressen som skyddas av artikel 36 intar människors hälsa och liv förstaplatsen och det tillkommer medlemsstaterna att inom de ramar som föreskrivs i fördraget avgöra i vilken omfattning skyddet härav skall säkerställas och särskilt hur strikt kontrollerna skall genomföras.”*⁹⁴

Detta uttalande har senare ytterligare preciserats och i *Improsol*⁹⁵ fastställde domstolen att:

*”It is therefore for the Member States, pursuant to Article 36 of the Treaty and in the absence of full harmonization in this matter, to decide at what level they wish to set the protection of the life and health of humans, whilst at the same time taking account of the requirements laid down in the Treaty, in particular in the last sentence of Article 36, regarding the free movement of goods.”*⁹⁶

---

⁹¹ 7/68 Kommissionen mot Italien.

⁹² Krämer [1998], s 76.

⁹³ Krämer [1990], s 442.

⁹⁴ 104/75 de Peijper, punkt 15.

⁹⁵ 125/88 Nijman.

⁹⁶ 125/88 Nijman, punkt 14.

För varor som inte blivit föremål för harmonisering är det alltså upp till varje medlemsstat att fastställa vilken skyddsnivå som är önskvärd. Men när tekniska normer utarbetas kan en medlemsstat trots detta inte se enbart till det nationella perspektivet.⁹⁷ Visserligen är det, under vissa omständigheter, vilka jag redogjort för ovan, möjligt för en medlemsstat att göra avsteg från dessa regler. Dessutom är det fortfarande tillåtet att ställa upp tekniska regler för den nationella tillverkningen.

Även miljögarantin i art. 95 EG stödjer domstolens uttalande i *Improsol* att medlemsstaterna själva har rätt att besluta om skyddsnivån. Enligt miljögarantin har en medlemsstat möjlighet att under vissa förutsättningar införa striktare regler till skydd för miljön, trots att EG redan antagit harmoniserande lagstiftning.

Åsikten att det är upp till varje medlemsstat att själva bestämma skyddsnivån i de fall då harmoniserande lagstiftning saknas har dock kritiserats. Framför allt på den grund att, om inte kommissionen bestämmer en skyddsnivå för gemenskapen utan lämnar avgörandet till de enskilda medlemsstaterna, skulle vissa medlemsstater kunna tänkas göra gällande att det är fullt tillräckligt med en genomsnittlig skyddsnivå.⁹⁸ För egen del instämmer jag med domstolen. Så länge gemenskapen inte har reglerat en fråga förefaller det rimligt, att varje medlemsstat ska ha möjligheten att bestämma vilken skyddsnivå den önskar för sin lagstiftning.

5.1.2 De Peijper

I *de Peijper*⁹⁹ var frågan huruvida en nationell reglering eller praxis som begränsar importen av farmaceutiska produkter kan omfattas av undantaget i art. 30 EG. Fallet rörde Nederländernas hälsovårdslagstiftning, vilken innehöll bestämmelser om myndighetstillstånd för import och saluföring av läkemedel.

Domstolen inledde med att konstatera att åtgärden ifråga hade en effekt som motsvarade en kvantitativ importrestriktion enligt art. 28 EG. Domstolen uttalade emellertid också att bestämmelsen i art. 28 EG inte hindrar sådana förbud mot eller restriktioner för import som grundas på hänsyn till intresset att skydda människors hälsa och liv. Domstolen tillade dock att:

”Av artikel 36 följer emellertid att en nationell reglering eller praxis som begränsar eller kan begränsa importen av farmaceutiska produkter endast är förenlig med fördraget i den utsträckning den är nödvändig för att effektivt skydda människors hälsa och liv. [...] En nationell reglering eller praxis omfattas alltså inte av undantaget i artikel 36 i EEG-fördraget om

---

⁹⁷ Kommissionens första rapport till Europaparlamentet och rådet, s 3.

⁹⁸ Mahmoudi, s 95.

⁹⁹ 104/75 Officier van Justitie mot de Peijper.

*människors hälsa och liv kan skyddas lika effektivt genom åtgärder som begränsar handeln inom gemenskapen i mindre omfattning.*¹⁰⁰

Domstolens konstaterande, att en handelsbegränsande nationell åtgärd måste vara nödvändig för att vara förenlig med fördraget, innebar ett betonande av proportionalitetsprincipens betydelse. Bevisbördan för att åtgärder som vidtas verkligen är nödvändiga ligger enligt domstolen på medlemsstaterna.

I *de Peijper* konstaterades vidare att en förutsättning för att få vidta en nationell åtgärd är att resultatet inte kan uppnås på ett mindre ingripande sätt. Medlemsstaten måste således visa att ett mindre ingripande tillvägagångssätt inte är tillräckligt för att nå det aktuella målet. I annat fall är åtgärden otillåten. Principen om att välja minsta ingripande åtgärd är emellertid en del av proportionalitetsprövningen. Att en nationell åtgärd är proportionerlig är alltså en förutsättning för att den ska kunna omfattas av undantaget enligt art. 30 EG.

5.1.3 Biologische Producten

I ett flertal fall har domstolen haft att ta ställning till nationella regler rörande bekämpningsmedel och växtskyddsprodukter. I *Biologische Producten*¹⁰¹ hade en tillverkare av växtskyddsmedel dömts till böter i Nederländerna för överträdelse av nederländsk lag angående växtskyddsprodukter, som förbjöd försäljning, lagring eller användande av icke-godkända växtskyddsmedel. Företaget i fråga hade importerat, sålt eller tillhandahållit ett medel kallat "Fumicot Fumispore" i Nederländerna. Samma produkt hade redan lagligen satts på marknaden i Frankrike, men hade inte erhållit det godkännande som krävdes i Nederländerna. Det nederländska godkännandesystemet hade införts för att skydda folkhälsan. Företaget hävdade att systemet med godkännande var oförenligt med art. 28 och 30 EG.

Domstolen inledde med att hänvisa till *de Peijper* och uttalade att

*"I avsaknad av harmonisering var det därför medlemsstaternas sak att bestämma i vilken omfattning de ville säkerställa skyddet av människors hälsa och liv, särskilt hur stränga kontroller som skulle genomföras [...], dock med hänsyn till att deras frihet att vidta åtgärder begränsas av fördraget."*¹⁰²

Domstolen gick därefter vidare och diskuterade möjligheten till undantag enligt art. 30 EG.

"Det är i detta avseende oomtvistat att de ifrågasatta nationella bestämmelserna är avsedda att skydda folkhälsan och att de därmed omfattas

---

¹⁰⁰ 104/75 de Peijper, punkt 16-17. Notera att art. 36 EEG-fördraget numera är art. 30 EG.

¹⁰¹ 272/80 Frans-Nederlandse Maatschappij voor Biologische Producten BV.

¹⁰² 272/80 Frans-Nederlandse Maatschappij voor Biologische Producten BV, punkt 12.

*av undantaget i artikel 36. De kontrollåtgärder som de nederländska myndigheterna har vidtagit, särskilt ifråga om godkännande av produkten, kan följaktligen i princip inte ifrågasättas.*¹⁰³

Domstolen för inte några särdeles uttömmande resonemang utan konstaterar kort och gott att syftet, dvs. att skydda folkhälsan, uppnås genom de nationella reglerna och dessa är därför tillåtna. Domstolen gör ingen direkt proportionalitetsprövning av de nationella reglerna. Däremot påpekar den att de nationella myndigheterna i sin tillståndsprövning inte får lägga onödiga krav på importerade varor.¹⁰⁴ Domstolen konstaterar således att det står en medlemsstat fritt att kräva att en produkt, som redan godkänts i en annan medlemsstat, måste genomgå ett nytt undersöknings- och godkännandeförfarande. Det åligger emellertid myndigheterna i medlemsstaterna att bidra till att underlätta kontrollerna inom gemenskapshandeln samt att beakta de tekniska och kemiska analyser eller laboratorietester som tidigare utförts i en annan medlemsstat.¹⁰⁵

5.1.4 Heijn

Även *Heijn*¹⁰⁶ rörde bekämpningsmedel. Här gällde dock frågan vad som skall gälla vid försäljning av varor som besprutats med bekämpningsmedel. Fallet gällde en åtgärd som föreskrev en högsta tillåtna halt av rester av bekämpningsmedel på äpplen.

Heijn stod åtalad för att ha sålt äpplen besprutade med bekämpningsmedel, pesticider. Heijn ansåg att förbudet stred mot proportionalitetsprincipen. Pesticiderna var kända för de nationella myndigheterna och tillåtna beträffande vissa frukter och grönsaker. Syftet, dvs. skydd av folkhälsan, kunde därför ifrågasättas.¹⁰⁷

Domstolen uttalade att medlemsstaterna måste beakta att bekämpningsmedel kan vara nödvändiga för jordbruket, men att de också är hälsofarliga. Domstolen klargjorde att medlemsstaterna kunde reglera nivån på halten av bekämpningsmedel i livsmedel på sätt som kan innebära variationer från land till land beroende på klimat, kostvanor och befolkningens allmänna hälsotillstånd. Av denna anledning fann domstolen att det stod medlemsstaterna fritt att tillåta olika nivåer för samma pesticid för olika frukter.¹⁰⁸ Domstolen ansåg således att vissa ämnen är så farliga att medlemsstaterna måste tillerkännas relativt vittgående regleringsbefogenheter även om detta kan gå ut över importen.

---

¹⁰³ 272/80 Frans-Nederlandse Maatschappij voor Biologische Producten BV, punkt 13.

¹⁰⁴ 272/80 Frans-Nederlandse Maatschappij voor Biologische Producten BV, punkt 14-15.

¹⁰⁵ 272/80 Frans-Nederlandse Maatschappij voor Biologische Producten BV, punkt 14.

¹⁰⁶ 94/83 Heijn.

¹⁰⁷ 94/83 Heijn, punkt 11.

¹⁰⁸ 94/83 Heijn, punkt 15-16.

5.1.5 Mirepoix

Av den tidigare beskrivningen av art. 30 EG framgår att ett mer direkt skydd för djurs och växters liv och hälsa kan utgöra grund för undantag enligt art. 30 EG. Men miljöskydd i mer generell betydelse, t.ex. att förhindra vattenföroreningar som på sikt påverkar fiskarnas livsmiljö negativt, omfattas inte av detta. En fråga är då vilket utrymme det faktiskt finns att åberopa art. 30 EG för att rättfärdiga ett undantag i miljörelaterade situationer.

I *Mirepoix* behandlades regler om förbud mot bekämpningsmedel i livsmedel. Enligt franska bestämmelser var användandet av bekämpningsmedlet maleinhydrazid förbjuden vid odling samt skörd av frukt och grönsaker såvitt inte uttryckligt tillstånd givits av jordbruksministern. Likaså var handel med produkter som besprutats med detta bekämpningsmedel förbjuden. En fransk näringsidkare, Mirepoix, åtalades för att från Nederländerna ha importerat lök som behandlats med maleinhydrazid. Som försvar hävdade Mirepoix att den franska regeln stred mot art. 28 EG och inte kunde tillåtas enligt undantaget i art. 30 EG. Den franska regeringen stödde sig på att det inte fanns några EG-regler för användandet av detta bekämpningsmedel och att det medförde att medlemsstaterna kunde införa egna regler om innehåll av maleinhydrazid i livsmedel. Domstolen uttalade här att det är ostridigt att pesticider utgör en risk för allmän hälsa och därutöver en miljöfara. Det innebär att medlemsstaterna kan införa egna bestämmelser i den mån gemenskapsregler saknas. Förbudet mot maleinhydrazid föll alltså under tillämpningen av art. 30 EG. Domstolen framhöll dock att sådana förbud måste omprövas om vetenskapliga upptäckter visar att de inte längre kan anses motiverade. Domstolen uttalade också att det skulle finnas möjligheter att få dispens och att dispens måste ges när maleinhydrazid inte ger upphov till någon hälsofara.¹⁰⁹

Förbudet rättfärdigades med andra ord med stöd av art. 30 EG, delvis på grund av miljöskyddsbehovet. Ett farligt bekämpningsmedel kan ju faktiskt skada de djur som försöker äta den besprutade produkten, och även skada växter i omgivningarna på grund av att vind och vatten ser till att medlet delvis hamnar utanför det avsedda området. Domstolen uttalade också i *Mirepoix* att ett sådant förbud som det franska måste omprövas om vetenskapliga upptäckter visar att det inte längre kan anses motiverade.

5.1.6 Improsol

Fallet *Improsol*¹¹⁰ gällde samma nederländska lag som var aktuell i *Biologische Producten*, dvs. en lag innehållande förbud mot vissa växtskyddsprodukter. Domstolen intog samma ställning som tidigare och

¹⁰⁹ 54/85 Ministère public mot Xavier Mirepoix.

¹¹⁰ 125/88 Nijman.

framhöll här att det var säkerställt att växtskyddsmedel kan utgöra en signifikant risk för människors och djurs hälsa och för miljön. Domstolen ansåg av denna anledning ifrågasättande importrestriktioner falla under tillämpningen av art. 30 EG. Domstolen antydde genom sitt uttalande att vissa miljöintressen kan falla under tillämpningen av denna artikel.

5.1.7 Vallonska avfallsmålet

I det *vallonska avfallsmålet* var förutsättningarna följande. Den belgiska regionen Vallonien utfärdade ett dekret och därtill hörande verkställighetsföreskrifter, vilka bland annat förbjöd import av avfall från andra medlemsstater eller från andra regioner än Vallonien. Kommissionen ansåg att de vallonska reglerna stred mot art. 28 och 30 EG och väckte därför talan mot Belgien.

Domstolen inledde med att diskutera huruvida avfall var att betrakta som en vara eller ej. Den belgiska regeringen gjorde gällande att avfall som inte kan återvinnas eller återanvändas inte kan betraktas som varor i den betydelse som avses i art. 30 EG, då ett kommersiellt värde saknas. Domstolen konstaterade dock att:

”... det är tillräckligt att påpeka att föremål som transporteras över en gräns som ett led i en kommersiell transaktion omfattas av artikel 30 utan hänsyn till transaktionens beskaffenhet.”¹¹¹

”Det måste därför slås fast att avfall, återvinningsbart eller ej, skall betraktas som varor vars fria rörlighet i enlighet med artikel 30 i fördraget i princip inte får hindras.”¹¹²

Härefter klargjorde domstolen att importrestriktioner för skadligt avfall, som inte utgör ett direkt hot mot människors och djurs liv och hälsa, inte kan tillåtas enligt art. 30 EG. Domstolen uttalade här att:

”Vad gäller miljön är det nödvändigt att påpeka att avfall är föremål eller ämnen med särskilda egenskaper. Förvaring av avfall utgör en fara för miljön redan innan detta blivit hälsofarligt mot bakgrund av varje regions eller områdes begränsade kapacitet att ta emot det.”¹¹³

Domstolen upprätthåller således sin restriktiva tolkning av undantagen i art. 30 EG. Mot bakgrund av denna restriktiva hållning är det högst tvivelaktigt om åtgärder som inte avser att skydda ett direkt hälsointresse täcks av art. 30 EG. Det hade enligt min åsikt varit fullt möjligt för domstolen att inta en motsatt ståndpunkt, då hälsoriskerna med att importera avfall är uppenbara. Ett avfallsberg, som av resursskäl inte kan hanteras och förvaras på bästa sätt,

---

¹¹¹ C-2/90 Kommissionen mot Belgien, punkt 26.

¹¹² C-2/90 Kommissionen mot Belgien, punkt 28.

¹¹³ C-2/90 Kommissionen mot Belgien, punkt 30.

kan mycket väl utgöra allvarliga risker för hälsan. En något vidare tolkning av art. 30 EG hade därför varit fullt möjlig och kanske även riktig.

Domstolen fastslog alltså att en nationell regel inte faller under art. 30 EG om den endast har tillkommit för att skydda miljön. I fallet angavs att art. 30 EG inte äger tillämpning på nationella regler som förhindrar import av ofarligt avfall annat än om det föreligger en direkt fara för liv och hälsa. Med hänsyn till avfallets egenskaper utgör detta ett hot mot miljön innan det kan komma att utgöra en hälsofara.

Domstolen prövade dock detta mål även enligt doktrinen om tvingande hänsyn. En diskussion kring denna kommer i kapitel 5.2.

5.1.8 Dusseldorp

I fallet *Dusseldorp*¹¹⁴ intog domstolen samma strikta hållning i förhållande till tolkningen av art. 30 EG. Fallet rörde nederländska exportrestriktioner för oljefilter. Den nederländska regeringen hävdade att de nationella reglerna motiverades både av tvingande miljöskyddshänsyn och av undantaget i art. 30 EG, till skydd för människors hälsa och liv. Domstolen uttalade emellertid att transporten av återvinningsbara avfallsoljor inte utgör ett hot mot människors och djurs hälsa och liv i art. 30:s mening. Domstolen uttalade här att:

*”Det skall påpekas att den nederländska regeringens invändning vore relevant om behandlingen av oljefiltren i de andra medlemsstaterna och transporten av dessa filter över en längre sträcka på grund av exporten utgjorde en fara för människors hälsa och liv. Det framgår emellertid inte av handlingarna i målet att så skulle vara fallet. För det första har den nederländska regeringen själv medgett att behandlingen av filtren i Tyskland är jämförbar med den behandling som tillämpas av AVR Chemie. För det andra har det inte påvisats att transporten av oljefiltren utgör en fara för miljön eller människors hälsa och liv.”*¹¹⁵

Domstolen ansåg alltså inte att transporten av avfall utgjorde någon fara, varken för miljön eller för människors hälsa och liv. Detta uttalande får anses vara något överraskande. Grunden för ett antal sekundärrättsakter, exempelvis rådets förordning om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen¹¹⁶, är att transport av avfall utgör ett hot mot miljön. Det är ju just av denna anledning kommissionen och rådet antagit förordningen om övervakning och kontroll. Vad domstolen i stället kräver, verkar vara ett konkret hot, orsakat av det specifika avfallet ifråga. Domstolen nöjer sig alltså inte med det abstrakta, generella hotet mot miljön som transport av avfall normalt sett innebär.

---

¹¹⁴ C-203/96 Dusseldorp.

¹¹⁵ C-203/96 Dusseldorp, punkt 46-47.

¹¹⁶ Ex. rådets förordning 259/93 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen.

Enligt min åsikt är domen, sett ur miljösynpunkt, inte tillfredsställande. I det *vallonska avfallsmålet* argumenterar domstolen för att avfall utgör ett hot mot miljön och att det åligger varje region och kommun att vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de kan slutligt omhänderta sitt eget avfall. Domstolen konstaterar också att avfallet ska omhändertas slutligt så nära den plats där det producerats som möjligt, så att transportererna begränsas i största möjliga mån.¹¹⁷ I *Dusseldorp* byter domstolen helt plötsligt linje. Se vidare om *Dusseldorp* i kapitel 5.2.

5.1.9 Bluhme

I *Bluhme* var förutsättningarna följande. En dansk kungörelse hade utfärdats i syfte att skydda det inhemska beståndet av bin i vissa områden. Enligt kungörelsen var det förbjudet att på Läsö och vissa grannöar hålla honungsbin som inte tillhörde rasen *Apis mellifera mellifera* (brunt Läsö-bi). Det var också förbjudet att till Läsö införa levande honungsbin och könsprodukter av honungsbin.

Ditlev Bluhme stod åtalad för att på Läsö ha hållit andra bin än det bruna Läsöbiet. Bluhme gjorde gällande att de danska bestämmelserna hindrade den fria rörligheten för varor.

Domstolen inledde med att konstatera att eftersom förbudet mot att importera bin till Läsö kan hindra handeln mellan medlemsstaterna så utgör bestämmelsen en åtgärd med motsvarande verkan som en kvantitativ importrestriktion. Domstolen gjorde herefter följande uttalande:

*”åtgärder för att bevara en inhemsk djurpopulation som uppvisar särskiljande drag bidrar till att bevara biologisk mångfald genom att säkerställa denna populations fortbestånd. Dessa åtgärder syftar därvid till att skydda djurs hälsa och liv”.*¹¹⁸

Det är tydligt att domstolen här vidgar tolkningen av art. 30 EG. Visserligen medför bevarandet av den biologiska mångfalden att även olika arters och underarters hälsa och liv skyddas. Men det görs för att uppnå det mycket större målet att skydda den absoluta kärnan av miljön som en helhet, vilken omfattar alla arter, människan inkluderad. Det är uppenbart att en så vid tolkning inte riktigt passar in i skyddet av människors och djurs hälsa och liv i art. 30 EG. Detta antagande stärks vidare av ett annat uttalande av domstolen:

”Vad avser detta bevarande av den biologiska mångfalden saknar det betydelse att den population som skyddas utgör en egen underart, en distinkt

---

¹¹⁷ C-2/90 Kommissionen mot Belgien, punkt 34.

¹¹⁸ C-67/97 Ditlev Bluhme, punkt 33.

ras inom en viss art eller endast en lokal stam, eftersom det rör sig om en population med egna särdrag som skiljer den från andra och som därför anses skyddsvärd, antingen för att skydda den från ett eventuellt mer eller mindre påtagligt utrotningshot, eller, även i fall då inget sådant hot föreligger, på grund av att det finns ett vetenskapligt eller annat intresse av att bevara en ren population inom ett visst område.”¹¹⁹

Detta uttalande har av vissa bedömare betraktats som ett av domstolens mest ”miljövänliga uttalanden”.¹²⁰ Domstolen prioriterar biologisk mångfald framför den fria rörligheten för varor, dessutom genom en tolkningsmetod som den inte alls var tvungen att tillämpa. Även om domstolen, enligt min mening, förtjänar beröm för sin miljövänliga inställning så förtjänar den också kritik för valet av undantagsgrund. För rättssäkerheten vore det kanske bättre om domstolen i stället för att tolka art. 30 EG brett hade valt att tillämpa doktrinen om tvingande hänsyn. Å andra sidan hade detta stått i strid med domstolens tidigare praxis, enligt vilken valet av undantaggrund är beroende av om åtgärderna är direkt diskriminerande eller inte. Denna diskussion fortsätter nedan i kapitel 5.2.

Klart är emellertid att domstolen fastslog att de danska åtgärderna syftade till att skydda djurs hälsa och liv och kunde därmed grundas på art. 30 EG¹²¹, vilken är tillämplig på både direkt diskriminerande och icke-diskriminerande åtgärder.

5.1.10 Kemikalieinspektionen mot Toolex Alpha

I *Kemikalieinspektionen mot Toolex Alpha* var förutsättningarna följande. Svensk lagstiftning innehöll dels ett generellt förbud mot yrkesmässig användning av trikloretylen, dels ett system med villkorade och individuella dispenser. Toolex Alpha, som tillverkar verktyg som används för tillverkning av CD-skivor, ansökte om dispens för användning av trikloretylen. Kemikalieinspektionen avslag dock ansökan, med motiveringen att företaget inte kunde uppvisa någon avvecklingsplan för användningen av kemikalien. Toolex Alpha hävdade att förbudet stred mot art. 28 EG och den fria rörligheten för varor.

Kemikalieinspektionen å sin sida hävdade att bestämmelserna var förenliga med EG-rätten eftersom de utgjorde ett nödvändigt och professionellt skydd för den allmänna hälsan enligt art. 30 EG och skydd för hälsa och miljö i vidare bemärkelse enligt doktrinen om tvingande hänsyn. Kemikalieinspektionen stödde sig bland annat på det faktum att substitutionsprincipen redan fanns i det EG-rättsliga regelverket på arbetsmiljöområdet och på den vedertagna principen om att förorenaren ska

---

¹¹⁹ C-67/97 Ditlev Bluhme, punkt 34.

¹²⁰ Notaro [2000], s 483.

¹²¹ C-67/97 Ditlev Bluhme, punkt 33-34.

betala, samt att det följer av EG-domstolens praxis att vetenskapliga rön ska vara avgörande i mål som rör hälsa och miljö.

Frågan för domstolen att ta ställning till var således huruvida de svenska bestämmelserna kunde motiveras med hänsyn till skyddet av människors och djurs hälsa och liv enligt art. 30 EG.

Domstolen konstaterade inledningsvis att det svenska förbudet var att anse som en åtgärd med motsvarande verkan som en kvantitativ importrestriktion enligt art. 28 EG.¹²² Domstolen fortsatte dock med att konstatera att en sådan restriktion är förenlig med fördraget om den är nödvändig för att effektivt kunna skydda människors hälsa och liv. Den nationella bestämmelsen är dock inte förenlig med art. 30 EG om människors hälsa och liv kan skyddas lika effektivt genom mindre ingripande åtgärder.

Det angavs särskilt i fallet att förbudet mot yrkesmässigt användande av trikloretylen inte grundade sig på andra överväganden än skyddet av människors hälsa och liv och skyddet av miljön. Domstolen uttalade här att med hänsyn till den senaste medicinska forskningen inom området, men även till svårigheter att i det nuvarande läget kunna fastställa det tröskelvärde från vilket exponering av trikloretylen utgör en allvarlig risk för människors hälsa, ansågs bestämmelserna inte gå utöver vad som var nödvändigt för att uppnå det åsyftade målet.¹²³

Domstolen lutade sig i sitt avgörande starkare än tidigare mot vetenskapliga rön. Internationella vetenskapliga studier talade otvetydigt till fördel för de svenska bestämmelserna, eftersom de visade att trikloretylen kan ge upphov till cancer bland annat i njurarna. Trots att de ersättningsämnen som fanns för trikloretylen var mycket kostsamma och alltså skulle innebära väsentliga kostnadsökningar för företagen, så godtog domstolen de svenska reglerna.

Man skulle kunna säga att domstolen i *Toolex Alpha* tillämpade en mer överseende syn i sin bedömning. Det är intressant att se att domstolen helt bortser från att diskutera frågan ur ett miljöperspektiv och helt koncentrerar sig på kriteriet människors hälsa och liv. En tolkning skulle dock kunna vara att eftersom gemenskapens miljöpolitik enligt art. 174(1) EG också bidrar till skydd av människors hälsa så innefattas miljöaspekterna i domstolens koncentration på hälsoaspekterna.

Intressant är också att domstolen i sin proportionalitetsprövning egentligen inte alls undersöker mindre ingripande åtgärder, som exempelvis varningsmärkning eller ett särskilt tillstånd för företag som vill använda trikloretylen i sin produktion. Domstolen diskuterar inte heller varför substansen endast är förbjuden för yrkesmässiga användare och alltså inte för privat användning. Denna skillnad indikerar ju trots allt att de svenska myndigheterna inte ansåg att ett totalförbud var nödvändigt.

---

¹²² C-473/98 Kemikalieinspektionen mot Toolex Alpha AB, punkt 35.

¹²³ C-473/98 Kemikalieinspektionen mot Toolex Alpha AB, punkt 47.

Min bedömning är dock den att domstolen inte nödvändigtvis var tvungen att diskutera dessa frågor. I domen fastslås att minsta ingripande åtgärd måste användas¹²⁴, men detta uttalande får inte tolkas för brett. Medlemsstaterna har förhållandevis stort handlingsutrymme när det gäller skyddet av sina medborgares hälsa och liv.¹²⁵ I riskbedömningen avgör medlemsstaterna själva om de ska ta hänsyn till försiktighetsprincipen. Detsamma gäller för substitutionsprincipen.¹²⁶ Domstolen kan således inte hänvisa till andra medlemsländers regler för exempelvis trikloretylen. De olika medlemsländerna bestämmer själva huruvida de vill ha olika substanser på sin nationella marknad eller miljö. Ett beslut att begränsa eller förbjuda användningen av en viss substans är ofta föremål för komplicerade avvägningar av ekonomisk, politisk, teknisk och miljömässig natur. Domstolen har i sina avgöranden dessutom betonat att skadliga substanser alltid kan förbjudas med stöd av art. 30 EG, utan att det ska betraktas som en oproportionerlig åtgärd.¹²⁷ Det är alltså upp till medlemsstaterna själva att avgöra vilken skyddsnivå de önskar för skyddet av människors hälsa och liv och för miljön.

Domslutet är viktigt även ur en annan aspekt. Domstolen möjliggör nämligen en mer aktiv nationell produktpolicy beträffande utbyte (substitution) av farliga substanser mot substanser som är mindre farliga för människors hälsa och för miljön. Den så kallade substitutionsprincipen, vilken redan finns i svensk rätt, erkänns alltså av domstolen på gemenskapsnivå. Domstolen har med andra ord moderniserat synen på miljöns ställning i förhållande till den fria rörligheten för varor.¹²⁸

5.1.11 Harpegnies

I *Harpegnies* fullföljde domstolen sina tidigare resonemang. Förutsättningarna i målet var följande. I den belgiska kungliga kungörelsen om innehav, försäljning och användning av bekämpningsmedel och växtskyddsmedel uppställdes ett förbud mot att släppa ut i handeln, införskaffa, utbjuda, exponera eller saluföra, inneha, bereda, transportera, sälja, överlåta, importera eller använda växtskyddsmedel som inte hade godkänts av ministern med ansvar för jordbruk.¹²⁹ Harpegnies åtalades för att ha släppt ut icke godkända växtskyddsmedel i handeln samt för att ha tillverkat, importerat och berett växtskyddsmedel utan att ha jordbruksministeriets godkännande för detta. Domstolen konstaterade inledningsvis att det i fallet var fråga om en åtgärd med motsvarande verkan

---

¹²⁴ C-473/98 Kemikalieinspektionen mot Toolex Alpha AB, punkt 40.

¹²⁵ Krämer [2002], s 231.

¹²⁶ C-473/98 Kemikalieinspektionen mot Toolex Alpha AB, punkt 47.

¹²⁷ Se t.ex. 272/80 Frans-Nederlandse Maatschappij voor Biologische Producten BV, punkt 9, 125/88 Nijman, punkt 12, C-400/96 Harpegnies, punkt 33.

¹²⁸ Heyvaert, s 404.

¹²⁹ C-400/96 Harpegnies, punkt 9.

som en kvantitativ importrestriktion.¹³⁰ Domstolen konstaterar därefter att vid prövningen av undantagen i art. 30 EG så gäller proportionalitetsprincipen.¹³¹ Medlemsstaternas möjlighet att förbjuda import är således begränsad till vad som är nödvändigt för att uppnå det legitima målet, att skydda hälsan. Enligt domstolen kräver proportionalitetsprincipen att kemiska analyser eller tester utförda i ett medlemsland måste godtas även av övriga medlemsländer.¹³²

Harpegnies kan ses som en sammanfattning på domstolens tidigare avgöranden. Domstolen visar här tydligt vilken metod som används i dylika mål. Domstolen tillämpade Dassonville-formeln och undersökte därefter om den nationella åtgärden kunde rättfärdigas genom något av undantagen i art. 30 EG. Inledningsvis konstaterades då att det är upp till medlemsstaterna att avgöra vilken skyddsnivå som önskas för miljön på det nationella planet. Proportionalitetsprincipen gäller dock, vilket innebär att åtgärderna måste vara nödvändiga för att uppnå det eftersträvade syftet.

5.1.12 Förutsättningar för undantag till förmån för miljöskydd enligt artikel 30 EG

Av den tidigare beskrivningen av art. 30 EG framgår att ett mer direkt skydd för djurs och växters liv och hälsa kan utgöra grund för undantag enligt art. 30 EG. Miljöskydd i mer generell betydelse, t.ex. att förhindra vattenföroreningar som på sikt påverkar fiskarnas livsmiljö negativt, omfattas emellertid inte av detta. En fråga är då vilket utrymme det faktiskt finns att åberopa art. 30 EG för att rättfärdiga ett undantag i miljörelaterade situationer.

Enligt domstolens praxis beträffande tillämpningen av art. 30 EG kan utläsas att miljöskydd i vidare bemärkelse tidigare inte omfattades av undantagen i artikeln. Det får anses klarlagt att domstolen länge ansett att uppräknningen i art. 30 EG var uttömmande och att det inte var möjligt att i rättstillämpningen utöka den. Således godtogs, enligt domstolens praxis, inte nationella restriktioner av den fria handeln om det inte var så att det inte förelåg ett hot mot liv eller hälsa. Eftersom art. 30 EG möjliggör undantag från en mycket grundläggande regel i fördraget ansågs det viktigt att bibehålla en restriktiv tolkning. Domstolen har således fastslagit att en nationell regel inte faller under art. 30 EG om den endast tillkommit för att skydda miljön. Se exempelvis det *vallonska avfallsmålet*, vari angavs att art. 30 EG inte kan tillämpas på nationella regler som förhindrar import av avfall annat än om det föreligger direkt fara för människors liv eller hälsa. Med hänsyn till avfallets egenskaper utgör detta ett hot mot miljön innan det kan komma att utgöra en hälsofara. Av detta följer att först när hälsan riskeras kan en restriktion rättfärdigas enligt art. 30 EG.

---

¹³⁰ C-400/96 *Harpegnies*, punkt 30.

¹³¹ C-400/96 *Harpegnies*, punkt 34.

¹³² C-400/96 *Harpegnies*, punkt 36.

Av domstolens avgörande i *Bluhme* kan dock en något förändrad syn utläsas. I fallet gör domstolen, enligt min mening, en vid tolkning av art. 30 EG. Vad de danska reglerna avser att skydda är den biologiska mångfalden. Visserligen innebär detta även att enskilda arters och underarters hälsa och liv skyddas, men en sådan tolkning passar inte riktigt in i domstolens tidigare praxis. I ljuset av *Bluhme* kan det inte uteslutas att domstolen numera intagit en mindre restriktiv hållning vid tolkningen av undantagen i art. 30 EG.

En nationell åtgärd som vidtas i syfte att skydda människors och djurs hälsa och liv, samt bevarandet av växtarter måste vara förenlig med proportionalitetsprincipen. Proportionalitetsprincipen innebär att en åtgärd inte får ha mer handelshindrande verkningar än som är nödvändigt med beaktande av den eftersträvade skyddsnivån. Enligt domstolens praxis är det medlemsstaterna själva som väljer skyddsnivån, under förutsättning att området inte är harmoniserat.

Proportionalitetsprincipen verkar här begränsande, eftersom den innebär att de nationella reglerna måste vara så lite restriktiva som möjligt och att det klagas att det inte finns några mindre ingripande åtgärder att välja. Restriktioner får inte gå utöver vad som är absolut nödvändigt för att uppfylla själva syftet med hälso- eller miljöskyddet.

I *de Peijper*¹³³ var frågan huruvida en nationell reglering eller praxis som begränsar importen av farmaceutiska produkter kunde omfattas av undantaget i art. 30 EG. Domstolen konstaterade att en handelsbegränsande nationell åtgärd måste vara nödvändig för att vara förenlig med fördraget. Bevisbördan för att åtgärder som vidtas verkligen är nödvändiga ligger enligt domstolen på medlemsstaterna.¹³⁴ Vidare konstaterades att en förutsättning för att få vidta en nationell åtgärd är att resultatet inte kan uppnås på ett mindre ingripande sätt. Medlemsstaten måste således visa att ett mindre ingripande tillvägagångssätt inte är tillräckligt för att nå det aktuella målet. I annat fall är åtgärden otillåten.

Proportionalitetsprincipen kan således delas upp i tre delar. Nationella restriktioner anses vara proportionella när de avser att uppfylla ett befogat politiskt mål, när den restriktiva åtgärden är nödvändig för att uppnå detta mål och, slutligen, det inte föreligger någon metod som är mindre restriktiv.¹³⁵

Sammanfattningsvis kan sägas att för undantag enligt art. 30 EG krävs att följande rekvisit är uppfyllda:

Icke-ekonomiskt intresse
Icke-diskriminerande

---

¹³³ 104/75 Officier van Justitie mot de Peijper.

¹³⁴ 251/78 Denkavit Futtermittel.

¹³⁵ Krämer [1993], s 120 f.

Proportionalitet

- Nödvändighet
- Minsta ingripande åtgärd
- Skyddsnivån.

Viktigt att konstatera är att skyddet av människors och djurs hälsa och liv inte är detsamma som miljöskydd. Trots detta finns det i vissa situationer utrymme för nationella miljöskyddsåtgärder även under art. 30 EG.

Miljöskyddsåtgärder faller t.ex. under art. 30 EG då bekämpningsmedel, växtskyddsmedel och andra riskfyllda ämnen och produkter, som t.ex farligt avfall medför en direkt hälsorisk för människor, djur eller växter.

Andra miljöskyddsåtgärder, såsom åtgärder för att förhindra bildandet av ohanterliga avfallsberg och transporter av hälsovådligt avfall kan inte direkt anses skydda människors och djurs hälsa och liv och faller därmed utanför tillämpningen av art. 30 EG.

Domstolen har således ställt upp ett krav på ett direkt hot mot människors och djurs hälsa och liv för att undantagen i art. 30 EG ska kunna tillämpas. Enbart miljöåtgärder som primärt berör skyddet av den mänskliga hälsan kan alltså falla in under tillämpningen av art. 30 EG. Mot bakgrund av fallet Bluhme kan det dock inte uteslutas att domstolen numera ändrat sin tidigare restriktiva inställning och intagit en mer tolerant inställning vid bedömningen av huruvida det föreligger ett direkt hot mot människors och djurs hälsa och liv.

5.2 Begränsningar enligt doktrinen om tvingande hänsyn

Genom domstolens dom i *Cassis de Dijon*¹³⁶ utökades på ett icke uttömmande sätt antalet allmänna intressen vilkas uppfyllande skulle kunna motivera vissa inskränkningar av den fria rörligheten för varor.¹³⁷ Domstolen räknade upp vissa sådana så kallade tvingande hänsyn¹³⁸, men har i senare domar utökat denna lista. Som jag kommer att visa nedan omfattas således även miljöhänsyn av doktrinen om tvingande hänsyn.

5.2.1 ADBHU

*ADBHU*¹³⁹ gällde tolkningen av direktiv 75/439 om spillolja. Frankrike hade infört regler för återvinning av spillolja, vilka bland annat förbjöd användning av sådan olja som bränsle. Mot bakgrund av de franska reglerna ansökte en fransk åklagare om att en intresseorganisation¹⁴⁰ som försvarade spillolförbrännarens intressen skulle tvinas upplösas, då dess syfte och mål var olagligt.

I sitt avgörande slog domstolen fast att principen om handelsfrihet inte ska betraktas som absolut, utan är föremål för vissa begränsningar motiverade av de målsättningar av allmänt intresse som gemenskapen eftersträvar.¹⁴¹ Domstolen betonade i fallet också att miljöskydd utgör en av EG:s viktigaste målsättningar.¹⁴² Vidare underströk domstolen vikten av icke-diskriminering och proportionalitet och förklarade att åtgärder vidtagna i syfte att skydda miljön varken får vara diskriminerande eller gå utöver de oundvikliga begränsningar som kan motiveras av strävan mot målsättningen att skydda miljön.¹⁴³ Genom *ADBHU* la domstolen uttryckligen miljöskydd till den lista av intressen som berättigar till undantag från principen om fri rörlighet för varor.

---

¹³⁶ 120/78 Rewe Zentral AG mot Bundesmonopolverwaltung für Branntwein.

¹³⁷ För referat av rättsfallet se ovan kapitel 2.3 och 3.2.

¹³⁸ Effektiv skattekontroll, skydd för folkhälsan, god handelssed och konsumentskydd punkt 8.

¹³⁹ 240/83 Procureur de la République mot Association de défense des brûleurs d'huiles usagées ("ADBHU").

¹⁴⁰ Association de défense des brûleurs d'huiles usagées ("ADBHU").

¹⁴¹ 240/83 Procureur de la République mot Association de défense des brûleurs d'huiles usagées, punkt 12.

¹⁴² 240/83 Procureur de la République mot Association de défense des brûleurs d'huiles usagées, punkt 13.

¹⁴³ 240/83 Procureur de la République mot Association de défense des brûleurs d'huiles usagées, punkt 15.

5.2.2 Danska flaskfallet

Det *danska flaskfallet* var det verkliga genombrottet för miljöskyddet i domstolens praxis.¹⁴⁴ För första gången skulle domstolen pröva huruvida en miljöpolitiskt motiverad regel kunde undantas enligt doktrinen om tvingande hänsyn. Fallet rörde en dansk lag om användningen av vissa dryckesbehållare, vilken hade kompletterats med en ny lag som krävde att ett pant- och retursystem för öl- och läskedrycksbehållare skulle inrättas. Syftet med lagen var att värna miljön. Huvudregeln i lagen var drycker skulle säljas i glasflaskor som brukades i landet. Behållarna skulle godkännas av den danska miljöstyrelsen. Denna hade också befogenhet att avvisa emballagetyper vilka inte ansågs ägnade att ingå i ett returflasksystem, eller när det fanns en redan godkänd emballagetyper som rymde samma antal centiliter. Den nya lagen medförde betydande problem för utländska producenter, vilka var tvungna att anpassa sin produktion till den danska marknaden, något som var tämligen kostnadskrävande. Kommissionen uttalade därför att den nya lagen stred mot art. 28 EG och att dess miljöskyddande syfte kunde tillgodoses med mindre ingripande medel. Kommissionen ansåg att den danska lagen var protektionistisk och stred mot principen om icke-diskriminering och uppmanade därför den danska staten att ändra lagen.

Som svar på kommissionens kritik genomförde Danmark vissa lagändringar. Därigenom tillät man försäljning av drycker i icke-godkända behållare, under förutsättning att den totala försäljningsmängden inte översteg 3000 hektoliter/år, eller att de icke godkända behållarna endast såldes under en begränsad tidsperiod i syfte att testa den danska marknaden. Kommissionen fortsatte dock att kritisera Danmark på den grunden att föreskrifterna stred mot principen om varors fria rörlighet, enligt art. 28 EG. Danmark vägrade dock att ändra systemet, varför kommissionen förde fallet inför domstolen.

De danska argumenten om miljöskydd vann gehör hos domstolen som tog utgångspunkt i doktrinen om tvingande hänsyn. Beträffande miljöskyddets ställning som tvingande hänsyn uttalade generaladvokaten att detta var fullt möjligt.¹⁴⁵ Domstolen i sin tur hänvisade till *ADBHU* och konstaterade att:

*”...miljöskyddet utgör en av gemenskapens viktigaste målsättningar, och som sådan kan rättfärdiga vissa inskränkningar i principen om fri rörlighet för varor.”*¹⁴⁶

Miljöskyddet kunde alltså klassas som ”tvingande hänsyn”.

Både kommissionen och generaladvokaten hävdade dock att hela systemet var diskriminerande och därför förbjudet. Domstolen tog inte öppet ställning

---

¹⁴⁴ 302/86 Kommissionen mot Danmark.

¹⁴⁵ Generaladvokatens uttalande i 302/86 Kommissionen mot Danmark.

¹⁴⁶ 302/86 Kommissionen mot Danmark, punkt 8.

till detta, men i domen kan utläsas att domstolen accepterar viss diskriminering till förmån för skyddet av miljön.¹⁴⁷

För första gången i ett miljömål tog domstolen också hänsyn till proportionalitetsprincipen. Domstolen behandlade kravet på proportionalitet mellan vidtagna åtgärder och eftersträlvade syften med avseende på två skilda åtgärder, dels pant- och retursystemet, dels kravet på användande av godkända behållare. Beträffande pant- och retursystemet ansåg domstolen att de begränsningar för den fria rörligheten som systemet innebar inte var oproportionerliga.

”Vad för det första beträffar skyldigheten att inrätta ett pant- och retursystem för tomma förpackningar så är denna skyldighet ett oundgängligt inslag i ett system vars syfte är att säkerställa återanvändning av förpackningar, och den måste därför anses nödvändig för att uppnå syftet med de omtvistade bestämmelserna. Följaktligen kan inte de begränsningar som denna skyldighet innebär för den fria rörligheten för varor betraktas som oproportionerliga.”¹⁴⁸

Systemet ansågs således vara nödvändigt för uppnåendet av målsättningarna, dvs. ett system som representerade den högsta miljöskyddsstandarden.¹⁴⁹ Domstolen var dock tvungen att ta ställning även till vad som kunde anses utgöra en skälig nivå för miljöskydd. Kommissionen ansåg att det räckte om de vidtagna åtgärderna gav ett *tillräckligt* skydd för miljön. Generaladvokaten å sin sida hävdade att skyddsnivån skulle vara *rimlig*. Kommissionen ansåg emellertid att det i slutändan stod medlemsstaterna fritt att själva fastställa den skyddsnivå de ansåg vara lämplig.

Beträffande den andra åtgärden domstolen hade att ta ställning till, dvs. kravet på att använda godkända behållare, hävdade Danmark att i avsaknad av ett sådant system skulle en effektiv insamling av behållare hindras. Kommissionen å sin sida hävdade att dessa begränsningar inte var nödvändiga för att uppnå de eftersträlvade syftena. Domstolen godtog i denna fråga kommissionens resonemang och gjorde följande uttalande:

” Även retursystemet för icke godkända förpackningar kan emellertid skydda miljön och omfattar för övrigt, vad gäller importerade varor, bara en begränsad mängd drycker i förhållande till den totala inhemska konsumtionen på grund av returkravets hämmande verkan på importen. En begränsning av den mängd produkter som importörer får saluföra är därför oproportionerlig i förhållande till det eftersträlvade målet.”¹⁵⁰

Domstolen ansåg alltså att Danmark endast hade kränkt art. 28 EG genom att begränsa försäljningen av dryckesvaror i icke godkända flaskor till 3000

---

¹⁴⁷ 302/86 Kommissionen mot Danmark, punkt 21.

¹⁴⁸ 302/86 Kommissionen mot Danmark, punkt 13.

¹⁴⁹ 302/86 Kommissionen mot Danmark, punkt 13.

¹⁵⁰ 302/86 Kommissionen mot Danmark, punkt 20-21.

hektoliter per tillverkare och år. I övrigt ansågs regeln tillgodose tvingande hänsyn i form av miljöskydd.

Domen i det *danska flaskfallet* innebar ett stort genombrott för medlemsstaternas möjligheter att anta nationella åtgärder till skydd för miljön. Domstolen bekräftade i fallet miljöskyddets ställning som tvingande hänsyn, något som kan rättfärdiga ett undantag från art. 28 EG. Avgörandet kan tolkas som att domstolen med hänsyn till fördragsmålen och integrationens fortskridande ger miljöfrågor en hög prioritet. Målets utfall kan också tolkas som en uppmaning till kommissionen och rådet att öka tempot i vidtagandet av åtgärder på gemenskapsnivå för att tillgodose kravet på ett effektivt miljöskydd.¹⁵¹

Sammanfattningsvis kan sägas att trots att förbudet i fallet ansågs innebära ett hinder mot den fria rörligheten och en viss grad av diskriminering så erkändes det som undantag motiverat av miljöhänsyn. Skälen var bl.a.

att det inte fanns harmoniserande EG-regler om förpackningar och att ett medlemsland därför kunde införa egna regler,
att miljöskydd som ett hänsyn till allmänintresset kan åberopas för att hindra den fria rörligheten på EG:s inre marknad,
att det danska kravet ansågs nödvändigt för att uppnå det åsyftade miljöskyddet.

5.2.3 Vallonska avfallsmålet

Målet rörde ett stadgande från den belgiska provinsen Vallonien som förbjöd import och bortskaffande av avfall härrörande från andra medlemsstater eller provinser än den vallonska.¹⁵² Kommissionen ansåg att detta var ett brott mot art. 28 EG, och förde fallet inför domstolen.

Belgien hävdade att den nationella lagstiftningen kunde rättfärdigas, enligt art. 30 EG, dvs. skyddet för människors och djurs hälsa och liv. Domstolen valde emellertid att diskutera åtgärderna utifrån doktrinen om tvingande hänsyn.

Kommissionen hävdade att man inte kunde åberopa tvingande hänsyn eftersom åtgärderna i målet diskriminerade avfall från andra medlemsstater. I sin utredning av om åtgärderna var diskriminerande konstaterade domstolen att det är viktigt att beakta avfallets särskilda egenskaper.¹⁵³ Domstolen ansåg bland annat att de skillnader som föreligger mellan avfall beroende på var det producerats och avfallets koppling till den plats där det producerats medförde att åtgärderna inte var diskriminerande.¹⁵⁴ En viktig orsak var även att förbudet tillämpades enhetligt på allt utländskt avfall.

---

¹⁵¹ Quitzow, s 324.

¹⁵² C-2/90 Kommissionen mot Belgien.

¹⁵³ C-2/90 Kommissionen mot Belgien, punkt 33-34.

¹⁵⁴ C-2/90 Kommissionen mot Belgien, punkt 36.

Proportionalitetsprincipen behandlades över huvud taget inte i detta mål, eftersom ingen begärt att detta skulle ske.

Domstolen prövade dock målet även enligt doktrinen om tvingande hänsyn. Frågan är om detta är en korrekt prövning. Kommissionen betonar i målet att de tvingande hänsynen inte kan åberopas i målet eftersom åtgärderna i fråga innebär diskriminering av avfall från andra medlemsstater, vilket inte är mer skadligt än avfall som produceras i Vallonien. Detta är också min uppfattning. Doktrinen om tvingande hänsyn kan endast träda in när den nationella lagstiftningen tillämpas utan åtskillnad mellan nationella och importerade varor och den belgiska lagstiftningen måste betraktas som direkt diskriminerande. Domstolen medgav också detta, men tillade att:

”För att avgöra om hindret i fråga är diskriminerande eller ej är det dock viktigt att beakta avfallens särskilda egenskaper. [...] Mot bakgrund av de skillnader som föreligger mellan avfall beroende på var det producerats och avfallens koppling till den plats där det producerats kan de ifrågasatta åtgärderna inte anses vara diskriminerande.”¹⁵⁵

Den hållning domstolen tar vad gäller begreppet diskriminering får betraktas som aningen uppseendeväckande och inte alls i överensstämmelse med tidigare praxis. Domstolen har med andra ord gjort en vid tolkning av undantagen enligt doktrinen om tvingande hänsyn. Det känns som om det varit angeläget för domstolen att domen föll som den gjorde och att miljö- och hälsoskyddet fick företräde framför den fria rörligheten för varor. Frågan är dock om inte domstolen varit lite väl generös i sin tolkning av doktrinen om tvingande hänsyn. Domstolen ändrade i viss mån fastlagd praxis beträffande diskrimineringsbegreppet, vilket får anses vara olyckligt. Å andra sidan har domstolen prioriterat miljöskyddet och skyddet för människors hälsa, vilket, enligt min uppfattning, är ett viktigt ställningstagande.

Det hade varit fullt möjligt för domstolen att i stället göra en något vidare tolkning av art. 30 EG istället. Åtgärder för att skydda miljön kan även skydda hälsan. Det är dock ofta så att många restriktioner som tillkommit på grund av behovet att skydda miljön inte kan sägas vara regler till skydd för människans liv och hälsa, djur eller växter. Exempel på sådana restriktioner är miljöskatter, miljömärkning av varor, åtgärder för att minska avfallsmängden, regler om ansvar för miljöskador etc. Om åtgärder som syftar till att minska föroreningar av vatten, luft och mark eller till att minska utsläpp av bilavgaser, kan anses falla under art. 30 EG, skulle det innebära att artikeln fått en vid tillämpning. Detta ville domstolen uppenbarligen undvika. Enligt min mening hade det dock varit lämpligare att tolka in miljöskydd i hälsoskyddet i art. 30 EG än att göra en felaktig tolkning av diskrimineringsbegreppet, vilket domstolen trots allt gjorde. Det är ingen lätt uppgift att ange gränsen för vad som anses vara miljöskydd och hälsoskydd i art. 30 EG. Det är betydligt lättare att definiera diskriminering. Domstolen

---

¹⁵⁵ C-2/90 Kommissionen mot Belgien, punkt 34 och 36.

har genom sin dom i det *vallonska avfallsmålet* gett miljöskyddet en starkare ställning, men enligt min mening har domstolen gjort det på en alldeles för svag grund. Genom att istället tolka in miljöskyddet i art. 30 EG så hade miljöns ställning stärkts betydligt.

Vad domstolen gjorde var att tillämpa doktrinen om tvingande hänsyn på en klart diskriminerande åtgärd samtidigt som den sa att den gjorde det motsatta. På detta sätt framkallade domstolen betydande rättsosäkerhet, vilket påverkade hela den fria rörligheten för varor.¹⁵⁶ Resonemanget är minst sagt inkonsekvent. Domstolen hade i stället kunnat grunda undantaget på skyddet för människors hälsa i art. 30 EG, vilket kan rättfärdiga direkt diskriminerande åtgärder. Alternativt kunde domstolen öppet ha ändrat sin tidigare praxis och sagt att doktrinen om tvingande hänsyn är tillämplig även på direkt diskriminerande åtgärder, eftersom skillnaden mellan diskriminerande och icke-diskriminerande åtgärder inte längre är logisk och försvarbar.

Observeras kan också att domstolen överhuvudtaget inte diskuterar proportionalitetsprincipen, dvs. om miljön i Vallonien kunde ha skyddats genom åtgärder som var mindre ingripande på handeln mellan medlemsstaterna. Detta får betraktas som ett klart avsteg från tidigare praxis. Varken kommissionen eller generaladvokaten väckte frågan. Det är, enligt min uppfattning, tveksamt om den belgiska lagstiftningen verkligen hade klarat en proportionalitetsprövning. Mindre ingripande åtgärder, som exempelvis en skärpning av de vallonska avfallshanteringsreglerna, var möjligt. Bland annat hade påpekats att de regionala regler som krävde att avfall skulle undanskaffas inom det område där det skapats, troligen inte skulle kunna få en klar och tydlig tillämpning.¹⁵⁷

5.2.4 Dusseldorp

Domstolen intog i *Dusseldorp*¹⁵⁸ samma strikta hållning i förhållande till tolkningen av art. 30 EG. Fallet rörde nederländska exportrestriktioner för oljefilter. Den nederländska regeringen hävdade att de nationella reglerna motiverades både av tvingande miljöskyddshänsyn och av undantaget i art. 30 EG, till skydd för människors hälsa och liv. Domstolen uttalade emellertid att transporten av återvinningsbara avfallsoljor inte utgör ett hot mot människors och djurs hälsa och liv i art. 30:s mening.

Anmärkningsvärt är att domstolen även i *Dusseldorp* är beredd att pröva målet enligt doktrinen om tvingande hänsyn. Precis som i det *vallonska avfallsmålet* rör det sig här om direkt diskriminerande åtgärder. Trots detta uttalar domstolen att:

---

¹⁵⁶ Notaro, s 307.

¹⁵⁷ Notaro, s 307.

¹⁵⁸ C-203/96 Dusseldorp.

”Även om den nationella åtgärden i fråga skulle kunna motiveras av miljöhänsyn, är det tillräckligt att konstatera att de argument som förts fram av den nederländska regeringen, om det nationella företaget AVR Chemies lönsamhet och de kostnader som detta företag har att bära, är av ekonomisk natur. Domstolen har emellertid slagit fast att målsättningar av rent ekonomisk natur inte kan motivera en inskränkning av den grundläggande principen om fri rörlighet för varor.”¹⁵⁹

Tolkar man domstolens uttalande tyder det alltså på att det enda som hindrar en tillämpning av doktrinen om tvingande hänsyn är det faktum att Nederländerna stödjer sig på argument av ekonomisk natur, och doktrinen om tvingande hänsyn tar endast sikte icke-ekonomiska intressen. Det vore, enligt min uppfattning, mer naturligt om domstolen kommit till slutsatsen att eftersom det handlar om en direkt diskriminerande lagstiftning så är doktrinen om tvingande hänsyn inte tillämplig. I stället undersöker domstolen den nederländska regeringens påstående att doktrinen om tvingande hänsyn rättfärdigar de nationella reglerna men avfärdar detta med hänsyn till de ekonomiska argument som också åberopats. Detta måste betraktas som en mycket olycklig lösning. Utan att bestrida det faktum att den nationella lagen faktiskt var direkt diskriminerande så kan domstolen alltså tänka sig en tillämpning av doktrinen om tvingande hänsyn.

Det kan med fog antas att domstolen i och med sitt uttalande i domen verkligen menade att en ändring av tidigare praxis är både nödvändig och motiverad. I annat fall hade domstolen haft möjligheten att konstatera att eftersom det i målet var fråga om diskriminerande åtgärder så var doktrinen om tvingande hänsyn inte tillämplig. Domstolens underlåtenhet att göra detta och istället avfärda doktrinen om tvingande hänsyn med att den inte är tillämplig när syftet är rent ekonomiskt måste tolkas så att domstolen faktiskt ansåg att doktrinen skulle kunna motivera ett undantag i den aktuella situationen.

Slutsatsen som kan dras av detta är att den ursprungliga distinktionen mellan diskriminerande och icke-diskriminerande åtgärder nu suddats ut, särskilt i förhållande till miljöskyddsåtgärder. Domstolen verkar ha insett att de undantag som garanteras i art. 30 EG till skydd för människors och djurs hälsa och liv och bevarandet av växter är alldeles för begränsade för att utgöra ett adekvat skydd för miljön. Domstolen har därför i ökad utsträckning tillgripit doktrinen om tvingande hänsyn och tillämpar nu denna både på diskriminerande och icke-diskriminerande miljöskyddsåtgärder.

Dusseldorp är det första fallet där domstolen öppet erkänner att doktrinen om tvingande hänsyn kan rättfärdiga även direkt diskriminerande åtgärder. Skillnaden gentemot det *vallonska avfallsmålet* är att domstolen då inte öppet erkände sin nya inställning, utan förklarade att de direkt diskriminerande åtgärderna egentligen inte var direkt diskriminerande.

---

¹⁵⁹ C-203/96 Dusseldorp, punkt 44.

5.2.5 Danska avfallsålet

Ett danskt bolag, Sydhavens Sten & Grus, fick tillstånd av Köpenhamns kommun att bygga en anläggning för återvinning av bygg- och anläggningsavfall.¹⁶⁰ Bolaget erhöll emellertid inte någon rätt att behandla sådant avfall som producerats inom Köpenhamns kommun. Bolaget kunde således endast ta emot avfall som härrörde från grannkommunerna. Bolaget väckte talan mot kommunen och yrkade bland annat om fastställelse att Köpenhamns kommun inte hade rätt att förhindra en tredje parts transport av bygg- och anläggningsavfall till bolagets mottagningsanläggning i syfte att återvinna det.

Domstolen konstaterade inledningsvis att de danska åtgärderna utgjorde otillåtna begränsningar av den fria rörligheten för varor. Åtgärderna utgjorde kvantitativa exportrestriktioner och stred därmed mot art. 29 EG.

Domstolen gick därefter vidare och prövade om begränsningen kunde rättfärdigas enligt något av förbuden i art. 30 EG. Domstolen klargjorde att detta kunde vara aktuellt om avfallet transporterades över en längre sträcka eller av någon annan anledning utgjorde en fara för människors och djurs hälsa eller liv. Detta var dock inte fallet. Domstolen gjorde följande uttalande:

”I detta fall konstaterar domstolen emellertid att det rör sig om icke-miljöfarligt avfall och att inga omständigheter har åberopats till stöd för att det föreligger en fara för människors och djurs hälsa eller liv eller för bevarandet av växter.”¹⁶¹

Detta uttalande var inte oväntat, utan ligger helt i linje med domstolens tidigare praxis. Det är naturligtvis svårt att finna en hållbar koppling mellan icke-miljöfarligt avfall och ett hot mot människors hälsa. Parterna hade inte heller lyckats bevisa att någon sådan koppling fanns.

Domstolen fortsatte därefter sin analys, genom att diskutera begränsningen i förhållande till doktrinen om tvingande hänsyn.

”När det gäller möjligheten att åberopa miljöskyddshänsyn, särskilt principen att miljöförstöring företrädesvis bör hejdas vid källan som anges i artikel 130r.2 i fördraget, understryker domstolen att skyddet av miljön inte kan motivera varje form av exportrestriktion, särskilt inte när det gäller avfall avsett för återvinning. Detta är i än högre grad fallet när det som i

---

¹⁶⁰ C-209/98 Entreprenörföreningens Affalds/Miljösektion (FFAD) mot Köbenhavns Kommune (”Danska avfallsålet”).

¹⁶¹ C-209/98 Entreprenörföreningens Affalds/Miljösektion (FFAD) mot Köbenhavns Kommune, punkt 46.

*målet vid den nationella domstolen rör sig om icke-miljöfarligt bygg- och anläggningsavfall.*¹⁶²

Uttalandet får betraktas som något överraskande. Domstolen understryker att skyddet av miljön inte kan motivera ”*varje form av exportrestriktion*”. Detta innebär rimligtvis att domstolen anser att vissa exportrestriktioner kan motiveras av miljöhänsyn. För första gången har domstolen med andra ord öppet erkänt att tvingande miljöhänsyn kan rättfärdiga även direkt diskriminerande nationella åtgärder.¹⁶³ Denna tolkning stöds också av ett antal andra faktorer. Bland annat genom att domstolen i domen identifierar olika situationer där miljöskyddshänsyn inte kan motivera ett exportförbud, exempelvis när det handlar om avfall avsett för återvinning eller icke-miljöfarligt avfall.¹⁶⁴ Vidare konstaterar domstolen att det framgår av handlingarna i målet att det inte anförts några argument till stöd för att export av avfallet i fråga skulle skada miljön.¹⁶⁵ Hade förhållandet varit det motsatta är det uppenbart att domstolen anser att miljöhänsyn hade kunnat beaktas och därmed också kunnat motivera nationella begränsningar av den fria rörligheten för varor. Mot denna bakgrund skulle man kunna säga att det *danska avfallsmålet* utgör det avgörande slaget mot den strikta uppdelningen beträffande tillämpningen av undantagen i art. 30 EG och doktrinen om tvingande hänsyn. Åtminstone på miljöområdet.

Domstolen inledde processen genom avgörandet i det *vallonska avfallsmålet*, utvecklade sedan sitt resonemang i *Dusseldorp* och avslutade det genom domen i det *danska avfallsmålet*. I det första avgörandet försökte domstolen först genom konstlade resonemang dölja sin nya syn. Därefter erkände den, i *Dusseldorp*, implicit att den ändrat inställning för att slutligen i det *danska avfallsmålet* öppet erkänna denna nya inställning.

Domstolen kan emellertid kritiseras för att i för stor utsträckning begränsa tillämpningen av doktrinen om tvingande hänsyn. Domstolen kopplade bland annat begränsningar i den fria rörligheten för varor, vilka kunde motiveras av miljöhänsyn, till fall där miljön hotas eller det finns en risk för miljöskador.¹⁶⁶ Denna inställning skiljer sig från tidigare praxis kring doktrinen om tvingande hänsyn. Tillämpningen av doktrinen bör, enligt min åsikt, vara densamma oberoende av vilket hänsyn som åberopas. Det bör således också vara möjligt att tillämpa doktrinen om tvingande hänsyn för att motivera exportförbud som syftar till att skapa en miljömässig förbättring, alltså inte bara till situationer då det föreligger en miljörisk. Man skulle kunna tänka sig en situation där den danska avfallsanläggningen garanterade bästa möjliga återvinning och att en sådan anläggning inte fanns någon

---

¹⁶² C-209/98 Entreprenörföreningens Affalds/Miljösektion (FFAD) mot Köbenhavns Kommune, punkt 48.

¹⁶³ Notaro, s 311.

¹⁶⁴ C-209/98 Entreprenörföreningens Affalds/Miljösektion (FFAD) mot Köbenhavns Kommune, punkt 48-51.

¹⁶⁵ C-209/98 Entreprenörföreningens Affalds/Miljösektion (FFAD) mot Köbenhavns Kommune, punkt 49.

¹⁶⁶ Notaro, s 311.

annanstans. I denna situation borde det, enligt min uppfattning, vara fullt möjligt att införa ett exportförbud som motiveras av miljöskyddshänsyn. Förhoppningsvis är domstolens formulering bara en olycklig felskrivning, men detta får visas av framtida avgöranden.

Faktum kvarstår dock att domstolen har utökat möjligheterna för nationella undantag till förmån för miljön. I och med att skillnaderna mellan diskriminerande och icke-diskriminerande åtgärder mer eller mindre helt har försvunnit uppstår stora möjligheter för de länder som önskar ett starkare skydd för miljön i situationer då harmoniserande lagstiftning saknas. Fortfarande gäller dock att det inte får röra sig om ekonomiska intressen och att åtgärderna klarar en proportionalitetsprövning.

5.2.6 Förutsättningar för undantag till förmån för miljöskydd enligt doktrinen om tvingande hänsyn

Doktrinen om tvingande hänsyn ger medlemsstaterna betydligt större möjligheter att erhålla undantag från art. 28 EG för nationella miljöskyddsåtgärder, än art. 30 EG. Av ovan kommenterade praxis framgår dock att domstolen ställt upp ett antal kriterier för att bedöma de nationella åtgärderna. Dessa kriterier är följande:

- Icke-ekonomiskt intresse
- Icke-diskriminerande
- Proportionalitet
  - Nödvändighet
  - Minsta ingripande åtgärd
  - Skyddsnivån.

De slutsatser som kan dras av domstolens praxis är att proportionalitets-kriteriet är svårast att uppfylla. Proportionalitetsprincipen inbegriper dels ett krav på nödvändighet, dels ett krav på användande av minsta ingripande åtgärd. Det är medlemsstaten som har bevisbördan och som således måste visa att den nationella åtgärden är nödvändig för att uppnå det angivna syftet. Det är medlemsstaterna själva som avgör skyddsnivån och proportionalitetsbedömningen grundar sig sedan på denna nivå.

Av domstolens praxis kan emellertid utläsas att miljöskyddet under de senaste åren fått en allt starkare ställning. Genom att skillnaderna mellan diskriminerande och icke-diskriminerande åtgärder i stort sett suddats ut har stora möjligheter uppstått för de länder som önskar ett starkare skydd för miljön i situationer då harmoniserande lagstiftning saknas. Fortfarande gäller dock att det inte får röra sig om ekonomiska intressen och att åtgärderna inte är oproportionerliga.

5.3 Miljögarantin i artikel 95 EG

Art. 95 EG handlar om genomförandet av den inre marknaden och syftet är att harmonisera nationell lagstiftning angående varor och tjänster. För att nå målet i art. 14 EG, dvs. förverkligandet av den inre marknaden, ska rådet som huvudregel fatta beslut med kvalificerad majoritet.

5.3.1 Harmonisering

Harmonisering av nationell lagstiftning kallas ibland för positiv harmonisering. Målet med förfarandet är att ta bort de handelshinder som skapas genom att olika medlemsstater har olika lagstiftning. Harmoniseringen är tänkt som ett komplement till de förbud som stadgas i fördraget, exempelvis förbudet mot kvantitativa handelshinder i art. 30 EG. Om den fria rörligheten för varor, tjänster, personer och kapital inte uppnåtts genom dessa allmänna bestämmelser, fungerar harmoniseringsreglerna som ett kompletterande instrument.¹⁶⁷ Positiv harmonisering är alltså en del av institutionernas lagstiftningsprogram.¹⁶⁸ Syftet med denna lagstiftning är att harmonisera medlemsstaternas regler. Harmoniseringen varierar beroende på område och vilka åtgärder som är aktuella (t.ex. om de är av fiskal natur är medlemsstaterna inte särskilt intresserade av att lämna ifrån sig någon suveränitet till gemenskapen).¹⁶⁹ Ju högre graden av gemenskapsrättslig harmonisering är, desto mindre betydelsefulla blir de variationer som finns mellan medlemsstaternas lagstiftningar och desto lättare kommer varor att kunna röra sig över gränserna på den inre marknaden.¹⁷⁰

Negativ harmonisering skapas genom domstolens dömande verksamhet. När domstolen tolkar exempelvis art. 30 EG eller tillämpar doktrinen om tvingande hänsyn använder den sig av en teleologisk tolkningsmetod. Detta innebär att det syfte fördragsparterna hade vid skapandet av fördraget är avgörande för tolkningen. Detta syfte kommer till uttryck bland annat i fördragets preambel. Genom domstolens avgörande i *Cassis de Dijon* skapades principen om ömsesidigt erkännande, det vill säga ett system som innebär att en vara som lagligen tillverkas och säljs i ett medlemsland inte får förbjudas i andra medlemsländer. Detta gäller alltså även om varan tillverkas enligt tekniska beskrivningar som skiljer sig ifrån dem som gäller i det importerande landet. Så länge varan uppfyller de föreskrifter och sunda tillverkningsmetoder som gäller i exportlandet och saluförs där så måste övriga medlemsländer acceptera varan.

Härigenom har domstolen skapat en vital metod för harmonisering av olika former av produkt- och marknadsregleringar inom gemenskapen. Genom att

---

¹⁶⁷ Slot, s 379.

¹⁶⁸ Van Calster, s 232.

¹⁶⁹ Van Calster, s 232.

¹⁷⁰ Van Calster, s 232 och Slot s 379 ff.

olika nationella regleringar måste klara Cassis-testet innebär det dock en form av avreglering eller med andra ord en negativ harmonisering. Följden blir alltså i dessa fall att den gemensamma standard som åstadkoms kommer att utgöras av den lägsta tillåtna som förekommer i någon medlemsstat. Medlemsstaterna har, inte helt oväntat, också haft invändningar mot denna form av harmonisering.¹⁷¹

5.3.2 Miljögarantin

Miljögarantin tillkom genom den Europeiska enhetsakten 1987. Den har sedan utvecklats och förtydligats genom Amsterdamfördraget. Man kan sammanfatta miljögarantin så att ett land genom att återropa denna under vissa omständigheter kan få behålla eller införa strängare regler än den harmoniserande miljölagstiftningen inom EU slår fast. Den strängare lagstiftningen måste grunda sig på nya vetenskapliga belägg och anses vara nödvändig. Den får inte innebära ett förtäckt handelshinder eller innebära godtycklig diskriminering mellan medlemsländerna. En begäran om undantag enligt miljögarantin prövas av kommissionen.

5.3.3 Proportionalitetsprincipen

De rekvisit som ges i art. 95 EG, att åtgärder inte får utgöra ett hinder för den inre marknads funktion har av kommissionen tolkats som ett proportionalitetskrav.¹⁷² Varje nationellt undantag från en harmoniseringsregel utgör troligtvis ett hinder för den inre marknads funktion. Kommissionen har därför ansett att, i enlighet med den kontext som art. 95(6) EG ska ses i, ska hindret mot den inre marknads funktion förstås som en oproportionerlig effekt i förhållande till det eftersträvade syftet, dvs. miljön. Enligt van Calster innebär denna tolkning av art. 95 EG att kommissionen ger sig ut på farligt vatten.¹⁷³ I två beslut där kommissionen förbjuder nationella undantag, vilka stöddes på art. 95(4) EG, baserades besluten på avsaknaden av vetenskapliga belägg till stöd för medlemsstatens krav på undantag. Alltså inte på en synlig oproportionerlig påverkan på den inre marknads funktion.¹⁷⁴

I fem beslut där kommissionen godkänt strängare nationella regler har kommissionen inte ansett att den inre marknaden skulle drabbas av en oproportionerlig påverkan. Detta påstående stödde kommissionen på

---

¹⁷¹ Se exempelvis Tysklands invändning i Cassis-fallet, 120/78 Rewe Zentral AG mot Bundesmonopolverwaltung für Branntwein.

¹⁷² Van Calster, s 235.

¹⁷³ Van Calster, s 235.

¹⁷⁴ EGT [1999] L 329/1 (Danmark) och EGT [1999] L 329/100 (Tyskland).

marknadsstudier, av vilka det inte framkom att den inre marknaden för produkterna i fråga skulle påverkas nämnvärt.¹⁷⁵

Kommissionens beslut i *Danmarksfallet*¹⁷⁶ mottogs inte med blida ögon i Danmark. Beslutet var också mycket kontroversiellt. Kommissionen påpekade bland annat att Danmark inte kunnat visa att sulfiter utgjorde ett särskilt hälsoproblem för den danska befolkningen jämfört med befolkningen i andra medlemsstater. Kommissionen påpekade vid ett flertal tillfällen att de danska myndigheterna inte kunde visa några vetenskapliga bevis som styrkte deras ansökan.¹⁷⁷ Kommissionen ansåg att de danska reglerna utgjorde ett oproportionerligt stort hinder och att allergiker kunde skyddas genom t.ex. märkning av produkterna. Kommissionen diskuterade också Danmarks syfte med reglerna och konstaterade att om syftet verkligen var att skydda folkhälsan så borde Danmark också ha undantagit andra ämnen, vilka också medför risker för allergier.¹⁷⁸ Kommissionen konstaterade slutligen att de danska åtgärderna gick längre än vad som var nödvändigt för att uppnå målet, dvs. att skydda folkhälsan.¹⁷⁹

Än mer kontroversiellt skulle ett beslut troligen bli om kommissionen, trots vetenskapliga bevis till stöd för miljökrav från en viss medlemsstat, skulle stödja sitt beslut på en marknadsanalys som hävdar att en nationell åtgärd skulle innebära en oproportionerlig påverkan på den inre marknaden.¹⁸⁰ Ett sådant beslut skulle vara detsamma som en direkt utdömning av en stats politiska ställningstagande, eftersom det skulle antyda att den skyddsnivå staten önskar är för hög i förhållande till syftet med den inre marknaden.¹⁸¹

Denna nya roll hos kommissionen, dvs. att gissa sig till medlemsstaternas interna politiska målsättningar rimmar illa med tillämpningen av art. 28 EG.¹⁸² I ett stort antal mål har domstolen nämligen uttryckligen sagt att om harmoniserande lagstiftning saknas så är det upp till medlemsstaterna själva att bestämma skyddsnivån.¹⁸³ Denna inställning har kommissionen uppenbarligen själv också haft.¹⁸⁴ Det proportionalitetstest som tillämpas på de nationella åtgärderna i dessa situationer, har då endast som mål att hindra oproportionerliga åtgärder¹⁸⁵ och att förplikta medlemsstaterna att samarbeta

---

¹⁷⁵ EGT [1999] L 329/15 (Nederländerna), EGT [1999] L 329/25 (Nederländerna), EGT [1999] L 329/43 (Tyskland), EGT [1999] L 329/63 (Sverige), EGT [1999] L 329/82 (Danmark).

¹⁷⁶ EGT [1999] L 329/1.

¹⁷⁷ EGT [1999] L 329/1, se t.ex. punkt 32-34, 40-43.

¹⁷⁸ EGT [1999] L 329/1, s 11 ff..

¹⁷⁹ EGT [1999] L 329/1, s 13.

¹⁸⁰ Van Calster, s 235.

¹⁸¹ Van Calster, s 235.

¹⁸² Van Calster, s 235.

¹⁸³ Se t.ex. C-1/90 och C-176/90 *Aragonesa de Publicidad Exterior SA och Publivia SAE* mot Departamento de Sanidad y Seguridad Social de la Generalitat de Cataluña, och C-67/97 *Bluhme*.

¹⁸⁴ Generaladvokatens yttrande 16 juni 1998 i C-67/97 *Bluhme*, punkt 20.

¹⁸⁵ Se t.ex. C-1/90 och C-176/90 *Aragonesa de Publicidad Exterior SA och Publivia SAE* mot Departamento de Sanidad y Seguridad Social de la Generalitat de Cataluña, punkt 17.

med myndigheter i andra medlemsstater för att undvika onödiga hinder mot den fria rörligheten.¹⁸⁶

Tilläggs kan dock att domstolen har lämnat dörren öppen för ytterligare spekulationer, eftersom den ofta i sina domar tillägger att det visserligen är upp till medlemsstaterna själva att bestämma skyddsnivån, men detta måste ske i beaktande av den fria rörligheten för varor.¹⁸⁷

5.3.4 Artikel 95(4) EG

Av artikeltexten i artikel 95(4) och (5) EG, följer att det är betydligt lättare för en medlemsstat att behålla nationella bestämmelser än att införa nya. För att få behålla en nationell bestämmelse efter att rådet eller kommissionen beslutat om en harmoniseringsåtgärd krävs enligt art. 95(4) EG att bestämmelsen grundar sig på väsentliga behov enligt art. 30 EG eller att det avser miljö- eller arbetsmiljöskydd. En anmälan måste göras till kommissionen, vari skälen för undantaget ska anges. Denna undantagsmöjlighet har tillämpats vid några tillfällen. Kommissionen har accepterat att vissa medlemsstater haft strängare regler beträffande exempelvis PCP och kreosot. Det krävs dock ganska omfattande undersökningar till stöd för ett sådant beslut.¹⁸⁸ Syftet med harmoniseringsregler är ju att alla medlemsstater ska ha samma regler, och därigenom skapa förutsättningar för den inre marknaden. När gemenskapen har antagit gemensamma regler beträffande en produkt så har man också kommit överens om en gemensam ambitionsnivå för hälso- och miljöskyddet beträffande den produkten. Den medlemsstat som vill ha strängare regler måste visa att de behövs för att landet ska upprätthålla samma miljö kvalitet som övriga länder.¹⁸⁹

5.3.5 Artikel 95(5) EG

I artikel 95(5) EG ges en möjlighet för medlemsstaterna att införa strängare nationella bestämmelser trots att det redan finns gemensamma regler. Förutsättningen för detta är att det skall vara nödvändigt på grund av nya vetenskapliga belägg med anknytning till miljöskydd eller arbetsmiljöskydd och för att lösa ett problem som är specifikt för den medlemsstaten. Problemet måste dessutom ha uppkommit efter att beslutet om harmoniseringsåtgärden fattats. Även i detta fall ska kommissionen underrättas om de planerade bestämmelserna samt om skälen för att införa

---

¹⁸⁶ Denna samarbetsförpliktelse, som även kommer till uttryck i art. 10 EG, hänvisar bland annat till ömsesidigt erkännande av vetenskapliga analyser och laboratorieprover. Se t.ex. C-400/96 Harpegnies, punkt 35.

¹⁸⁷ Van Calster, s 235, not 17.

¹⁸⁸ Nilsson, s 68.

¹⁸⁹ Nilsson, s 69.

dem. Utrymmet att tillämpa denna bestämmelse är således mycket begränsat. Hela idén med de stränga kraven verkar vara att artikel 95(5) EG ska tillämpas endast i mycket ovanliga undantagsfall. Denna tolkning stämmer också väl överens med huvudsyftet med artikel 95 EG, det vill säga fullbordandet av den inre marknaden.

Artikel 95(5) EG ger upphov till ett flertal tolkningsproblem. Framför allt tre ord lämnas öppna för tolkning ”belägg”, ”specifikt” och ”uppkommit”.

5.3.6 Vetenskapliga belägg

Den första term som måste tolkas är kravet att införandet av en avvikande nationell åtgärd, det vill säga strängare nationella bestämmelser måste stödjas på nya vetenskapliga belägg. Denna term finns inte definierad någonstans i fördraget. Klart är att man vid tolkningen av ”vetenskapliga belägg” måste ta hänsyn till art. 95(3) EG, vilken stipulerar att kommissionen vid utarbetandet av en harmoniseringsåtgärd skall utgå från en hög skyddsnivå och särskilt beakta ny utveckling som grundas på vetenskapliga fakta. I den engelska versionen är dessa termer översatta som *scientific evidence* i art. 95(5) EG och *scientific facts* i art. 95(3) EG. I den tyska versionen talar man om *wissenschaftliche Erkenntnisse* (art. 95(5) EG) och *wissenschaftliche Ergebnisse* (art. 95(3) EG).

Att i samma artikel använda olika ord för samma sak är föga troligt. Detta innebär således orden har olika innebörd och att olika starka ”bevis” krävs för att uppfylla rekvisiten. Från en teleologisk utgångspunkt kan antas att målet är införandet av gemensamma harmoniseringsåtgärder. Nationella avvikande åtgärder kan i detta fall vara ett hinder mot den inre marknads funktion. Mot denna bakgrund borde alltså uttrycket ”vetenskapliga belägg” vara starkare än ”vetenskapliga fakta”. Art. 95(3) EG är ju endast ett hänsynstagande kommissionen måste ta när den utarbetar förslag gemensam lagstiftning.¹⁹⁰

En annan fråga som uppstår är hur stark termen ”vetenskapliga belägg” är. Innefattar den även ”vetenskapliga bevis”? I engelskan talar man om *evidence* som används i artikel 95(5) EG och *proof* och i tyskan *Erkenntnis* och *Beweis*.¹⁹¹ Det är en skillnad mellan dessa termer och förmodligen är det också tänkt att denna skillnad ska märkas i tillämpningen av fördraget. Om man gör en semantisk analys av ordet ”belägg” är det inte nödvändigtvis så att en miljöskada måste bevisas. I stället är det troligt att det måste visas att det finns en möjlig länk mellan skada och den diskuterade orsaken.¹⁹² ”Belägg” betyder faktum som stöder något antagande, något resonemang eller någon utsaga etc.¹⁹³ ”Bevis” är något som används för att fastställa

¹⁹⁰ Bär och Albin, s 125.

¹⁹¹ Bär och Albin, s 125, de Sadeleer, s 902.

¹⁹² Bär och Albin, s 125.

¹⁹³ Nationalencyklopedin, http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O116034

riktigheten hos ett påstående, vanligen i form av en sammanställning av fakta eller ett logiskt resonemang utgående från något redan fastställt.¹⁹⁴ En språklig tolkning av orden visar således att belägg inte kräver ett lika stort mått av bevisning som ordet bevis. Enligt den juridiska terminologin kan man förenklat säga att för att styrka ett rekvisit krävs en viss mängd bevis. För att styrka ”vetenskapliga belägg” krävs dock en något mindre mängd än för att styrka ”vetenskapliga bevis”. Vetenskapliga bevis innefattar exempelvis ett krav på att det inte finns några motbevis som är starkare. I så fall misslyckas ju bevisningen. För att något ska anses grundat på ”vetenskapliga belägg” krävs med andra ord endast att medlemsstaterna visar att det kan finnas en länk till en miljöskada. Denna länk behöver inte bevisas.¹⁹⁵ Denna tolkning stöds också av det faktum att klausulen introducerades av Sverige och Danmark, vilka ville utöka möjligheten att införa strängare nationella bestämmelser.¹⁹⁶

Tolkningen stöds också av översättningarna i de olika länderna. Om man tar den tyska översättningen som exempel så översätts, vilket tidigare sagts, vanligen det engelska ordet *evidence* med det tyska ordet *Beweis*. Detta ord term valdes dock bort till förmån för ordet *Erkenntnis*. Anledningen till detta lär vara att ordet *Beweis* ansågs alldeles för starkt och motsvarade inte avsikten med och innebörden av artikel 95(5) EG. Ordet *Erkenntnis* hänvisar snarare till att en möjlig länk mellan orsak och miljöskada kan visas, inte att denna länk måste bevisas och framstå som den enda möjliga orsaken. Det krävs alltså inte fullständig bevisning, vilket skulle vara nödvändigt om man använt det starkare ordet *Beweis*.

Denna tolkning anser jag också bör vara den gällande. Framför allt om man som stöd för resonemanget tar hjälp av försiktighetsprincipen i art. 174(2) EG och dess tillämpning. Försiktighetsprincipen utesluter en sträng tolkning av termen ”vetenskapliga belägg”. Enligt försiktighetsprincipen är det ju möjligt att anta åtgärder till skydd för miljön trots att det inte finns bevis för en länk mellan vissa presumtiva miljöfarliga verksamheter och skador på miljön. Försiktighetsprincipen står således i direkt motsägelse till en tolkning som säger att det krävs full bevisning av en miljöskada för att tillåta strängare nationella bestämmelser till skydd för miljön.

Vetenskapliga ”belägg” måste anses vara en svagare term än exempelvis ”bevis”. Vetenskapliga belägg innebär inte nödvändigtvis att orsaken till skador på miljön måste bevisas. Belägg kan snarare bestå av en indikation på att det finns en möjlig länk mellan en aktuell faktor och en uppkommen skada.¹⁹⁷ Detta innebär också att en medlemsstat som begär ett undantag endast ska behöva inkomma med ett minimum av information om förhållandet mellan orsak och verkan mellan den reglerade verksamheten och

---

¹⁹⁴ Nationalencyklopedin, http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O118273

¹⁹⁵ Bär och Albin, s 125.

¹⁹⁶ Bär och Albin, s 125.

¹⁹⁷ De Sadeleer, s 902.

den misstänkta skadan. Medlemsstaten ska alltså inte behöva inkomma med obestriddliga bevis.¹⁹⁸

Denna tolkning måste dessutom anses vara väl i överensstämmelse med försiktighetsprincipen, vilken kommissionen måste beakta när den behandlar vetenskapliga bevis som framförs av medlemsstaterna. Kommissionen tillämpar också denna princip när den fattar beslut om nationella undantag. I enlighet därmed har också nationella undantag rörande kreosot accepterats.¹⁹⁹ Efter en utredning fann kommissionen att cancerriskerna med kreosot visat sig vara större än man tidigare trott och EU:s regler om användning och utsläppande på marknaden av kreosot skärptes. Undantagen enligt miljögarantin blev därför senare irrelevant.

5.3.7 Ett för medlemsstaten specifikt problem

En annan oklarhet i art. 95(5) EG är innebörden av rekvisitet att det måste röra sig om ett för medlemsstaten specifikt problem. Ordalydelsen indikerar att det måste röra sig om ett miljöproblem i en medlemsstat som uppstår på grund av speciella omständigheter hänförliga till medlemsstaten. Men, exklusivitet, i den meningen att problemet endast får finnas i denna medlemsstat, kan inte direkt härledas ur ordalydelsen.²⁰⁰ Det är dessutom så att om en medlemsstat av kommissionen bemyndigas att behålla eller införa strängare regler, skall kommissionen enligt art. 95(7) EG omedelbart undersöka om den skall föreslå en anpassning av den åtgärden, dvs. om även harmoniseringsåtgärderna måste bli strängare. Enligt Bär och Albin är begreppet ”specifik problem”, missförstått i fördraget.²⁰¹ Om det skulle bokstavstolkas vore ju kommissionens prövning enligt art. 95(7) EG onödig om det ändå bara är ett problem hänförligt till just en specifik medlemsstat.

Frågan blir då vad som kan karakteriseras som ett ”specifikt problem”. En restriktiv tolkning skulle begränsa de specifika omständigheterna till att gälla lokala geografiska och geologiska förutsättningar. Tvärt emot en sådan snäv tolkning kan man diskutera om sådana specifika geografiska eller geologiska problem överhuvudtaget uppstår ifråga om sådant produktrelaterat miljöskydd, som typiskt sett faller under art. 95(1) EG. Eftersom produkter därigenom normalt sett inte faller under sådana ”specifika problem”, skulle en restriktiv tolkning av art. 95(5) EG göra artikeln totalt meningslös. Detta eftersom ett specifikt problem svårligen skulle kunna påvisas. Således måste en vid tolkning göras av begreppet ”ett specifikt problem”. Art. 95 EG gäller produktrelaterade åtgärder, och det måste anses ytterst svårt att föreställa sig effekterna av att en produkt orsakar skador som är specifika till endast en medlemsstat och dess territorium. Vid en snäv tolkning skulle inte heller en

---

¹⁹⁸ De Sadeleer, 902.

¹⁹⁹ EGT [1999] L 329/25 (Nederländerna), EGT [1999] L 329/43 (Tyskland), EGT [1999] L 329/63 (Sverige), EGT [1999] L 329/82 (Danmark).

²⁰⁰ Bär och Albin, s 126.

²⁰¹ Bär och Albin, s 126.

produkt som påverkar växthuseffekten, ozonlagret eller vatten vara tillräckligt för att artikeln ska kunna tillämpas. Detta är ju globala problem som vanligtvis påverkar mer än en medlemsstat.

Enligt Bär och Albin finns det ytterligare stöd för denna tolkning i de tidigare utkastet till art. 95 EG. I det första utkastet till art. 95(5) EG användes ordet ”regional” istället för ”specifikt”. Detta ändrades, enligt Bär och Albin, avsiktligt i den slutliga versionen. I enlighet därmed fick medlemsstaterna möjlighet att agera ensidigt i situationer som omfattar stora ”specifika” problem. Vad Bär och Albin menar är att artikelns tydlighet avsiktligt offrades för att möjliggöra en bredare tolkning av artikeln.²⁰²

5.3.8 Tidpunkt för problemets uppkomst

Det tredje rekvisitet som måste klargöras är att problemet måste uppkomma ”efter beslutet om harmoniseringsåtgärden”. Vad menas med ”uppkomma” i denna situation? Detta rekvisit kan, precis som de två andra, vara mycket svårt att uppfylla. Det kan exempelvis handla om fall som rör hälsa eller miljö. Ett exempel kan vara kemiska produkter, t.ex. bekämpningsmedel, som plötsligt orsakar allvarliga miljöproblem i en viss region. Hur ska ett sådant fall bedömas? Bär och Albin anser att det följer av sambandet med ”nya vetenskapliga belägg” att termen ”uppkomma” inte kan tolkas på ett sätt som innebär att problemet måste påträffas först efter beslutet om harmoniseringsåtgärden.²⁰³ I stället måste rekvisitet förstås som att problemet endast upptäcktes, eller annorlunda uttryckt blev synligt, efter att harmoniseringsåtgärden beslutades. Rekvisitet bör alltså, enligt min uppfattning, inte hindra att det redan innan finns en risk för att problemet ska uppstå, men att det inte visar sig förrän efter harmoniseringsåtgärden.

Tanken bakom detta rekvisit är att en medlemsstat ensidigt endast ska kunna reglera sådana problem som visar sig först efter att harmoniseringsåtgärder beslutats och alltså inte sådana som medlemsstaten kunde ha tagit in i förhandlingarna kring den beslutade åtgärden.²⁰⁴ Logiskt sett följer att om problemet upptäckts tidigare skulle det inte finnas anledning till något ensidigt handlande.

5.3.9 Kritik mot tillämpningen av miljögarantin

Medlemsstaterna har ansett att artikel 95(5) EG ger dem en möjlighet att införa strängare nationella åtgärder trots att harmoniserande lagstiftning finns.²⁰⁵ Detta är dock en sanning med modifikation. Om medlemsstaterna

---

²⁰² Bär och Albin, s 127.

²⁰³ Bär och Albin, s 128.

²⁰⁴ Bär och Albin, s 128.

²⁰⁵ De Sadeleer, s 899.

skulle ha rätt att införa strängare nationella bestämmelser efter att en harmoniserande regel trätt ikraft, skulle hela systemet med harmonisering äventyras. Bland annat av den anledningen hänvisas inte här till undantagen i art. 30 EG, utan endast miljöskyddet eller arbetsmiljöskyddet är aktuellt. Notera därmed också att något undantag för människors hälsa inte är aktuellt i denna situation. Kommissionen har inte heller valt att tolka begreppet ”miljö” extensivt.²⁰⁶

Miljögarantin kan kritiseras för att vara urvattnad och tandlös. Utrymmet för avvikande nationella regler är mycket begränsat. De tre rekvisit jag redogjort för ovan innebär att det troligtvis kommer att vara mycket sällsynt att en medlemsstat inför nya nationella åtgärder som är strängare än befintliga harmoniserande regler. Men även art. 95(4) EG har visat sig svårtillämpad och uppvisar stora brister i förhållande till miljöskyddet. Ett exempel är det svenska ärendet med de så kallade azofärgerna. Bakgrunden till ärendet var följande. Azofärger är syntetiska, dvs. de framställs rent kemiskt.²⁰⁷ De används som färgämne i bland annat godis och läsk. Svenska myndigheter beslutade redan på 1970-talet att begränsa användningen av azofärger för att de ansågs kunna orsaka allergiska reaktioner, såsom nässelutslag, rodnader, svullnader runt ögon och mun, andningsbesvär, astmaanfall och huvudvärk.²⁰⁸ 1994 antogs ett direktiv (94/36) om färgämnen för användning i livsmedel. Direktivet innebar en begränsning av bruket av azofärger, men begränsade inte användningen i samma utsträckning som de svenska reglerna. Som nybliven medlemsstat ansökte Sverige 1995 om undantag från tillämpningen av direktivet. Kommissionen delade Sveriges bedömning av allergiriskerna med azofärger.²⁰⁹ Detta samband hade även kommissionens vetenskapliga kommitté funnit i sitt yttrande om färgämnen. Kommissionen ansåg trots detta att hänsyn tagits till detta då direktivet faktiskt begränsade användningen av azofärger, om än inte lika långtgående som i de dåvarande svenska reglerna. Kommissionen konstaterade i sitt beslut att överkänslighet mot azofärger inte bara fanns bland svenskar utan även inom andra EU-länder. Bland annat hänvisades till en undersökning som visade att 1-2 % av de danska barnen var allergiska mot vissa azofärger och att så även var fallet bland finska barn. I stället för att av detta dra slutsatsen att det svenska förbudet mot azofärger bör vidgas till att omfatta även övriga medlemsländer konstaterade kommissionen snarare att de svenska barnen inte på något avvikande sätt befann sig i en annan situation än barnen i grannländerna och att förbudet mot azofärgerna därför inte kunde behållas.

Kommissionen medgav vidare att de restriktiva svenska reglerna faktiskt grundade sig på folkhälsoskäl, men att detta måste ställas mot det faktum att det av kommersiella och teknologiska skäl kan vara nödvändigt att använda

---

²⁰⁶ De Sadeleer, s 900.

²⁰⁷ Kommissionens beslut 1999/5/EG om Konungariket Sveriges anmälan av nationella bestämmelser i fråga om vissa färgämnen och sötningsmedel i livsmedel. EGT 1999 L 3.

²⁰⁸ <http://www2.riksdagen.se/Internet/EU svar.nsf>, EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 797.

²⁰⁹ Kommissionens beslut 1999/5/EG om Konungariket Sveriges anmälan av nationella bestämmelser i fråga om vissa färgämnen och sötningsmedel i livsmedel. EGT 1999 L 3.

azofärgämnen. Med teknologiska skäl menas uppenbarligen möjligheten att kunna ge en viss färg åt ett livsmedel. Producenternas möjlighet att kunna ge en vara en exakt färg ansågs således vara viktigare än folks hälsa.

Kommissionen ansåg vidare att gemenskapslagstiftningen erbjuder en lämplig lösning på allergiproblemet, då den främst bygger på konsumentupplysning. Med detta menas, förutom direktivet om livsmedelstillsatser, de bestämmelser om märkning av livsmedel i direktiv 2000/13 (som i maj 2000 ersatte det tidigare ”märkningsdirektivet” 79/112). Vad kommissionen menar är alltså att med de regler som finns om innehållsdeklarationer har konsumenterna alla möjligheter att själva avstå från farliga ämnen. Kommissionen lämnar alltså över på frågan på konsumenterna och utgår ifrån att samtliga konsumenter, både vuxna och barn, alltid kontrollerar innehållsdeklarationerna noga för att få veta vad man egentligen köper. Frågan är dock om detta är tillräckligt. Hur vet man vad som finns i varor som köps i lösvikt eller vad som finns i maten på restauranger. Kommissionen föreslår här att medlemsländerna kan ålägga restauranger att ange ingrediensföreteckning i sina menyer! Denna lösning från kommissionen sida anser jag vara ett mycket dåligt exempel på hur miljögarantin bör fungera. Beslutet visar klart att kommissionen tillämpar miljögarantin snävt och kommer att vara mycket restriktiv när det gäller undantag från harmoniserande åtgärder. Det ter sig emellertid aningen pinsamt när kommissionen till och med erkänner de negativa verkningarna med azofärgerna men ändå väljer att värna producenternas rätt att marknadsföra sina produkter. Minst sagt patetiskt blir det när kommissionen konstaterar ”vid genomgång av de svenska myndigheternas anmälan att barnen konsumerar dessa konfektyrprodukter på skoltid”. Enligt kommissionen bör svenska skolor och barnens föräldrar se till att allergiska barn inte får tillgång till ”dessa konfektyrprodukter”.

Slutsatsen av kommissionens granskning var att de svenska åtgärderna inte ansågs stå i proportion till målet att skydda folkhälsan och därför inte var motiverade.

Samtidigt som kommissionen prövade den svenska begäran om undantag var ett rättsfall angående azofärger aktuellt i domstolen. År 1995 påvisades vissa azofärger i godis och en svensk affärsinnehavare anmälde till Landskrona tingsrätt. Domstolen intog inte någon annan inställning utan bekräftade enbart kommissionens beslut. I domen slogs fast att direktivets regler om azofärger gällde även i Sverige och kunde åberopas i svensk domstol.²¹⁰

Man kan jämföra miljögarantin i art. 95(5) EG med de två fall, där kommissionen tillät en medlemsstat att behålla strängare nationell lagstiftning.²¹¹ Det är knappast troligt att nya åtgärder hade tillåtits. Fallen rörde PCP och PCP-problemet var ju varken specifikt till just den

---

²¹⁰ C-319/97 Brottömål mot Antoine Kortas.

²¹¹ EGT [1992] C 334/8 (Tyskland – PCP), EGT [1994] L 316/43 (Tyskland – PCP), EGT [1996] L 68/32 (Danmark – PCP).

medlemsstaten, eller hade uppkommit efter beslutet om harmoniseringsåtgärden. Dessutom kan man inte påstå att det fanns några nya vetenskapliga belägg.

Ett annat exempel är om en medlemsstat skulle vilja införa strängare utsläppsregler för bilar, än vad som gemensamt beslutats av gemenskapen. Detta skulle inte heller vara möjligt eftersom problemet med bilars avgaser inte kan sägas vara ett för medlemsstaten specifikt problem.

Å andra sidan finns möjligheten att domstolen tolkar de olika rekvisiten brett och på så sätt verkligen skapar en miljögaranti värd namnet. Frågan är hur domstolen väljer att göra. Det märks tydligt, vilket också framgår av min analys ovan, att domstolen tar ett större och större miljöansvar. Detta talar således för att en vid tolkning av miljögarantin är fullt möjlig. Vad som talar emot är artikeltexten. Varför har medlemsstaterna valt en så sträng skrivning? Det fanns ju alla möjligheter att skriva en betydligt mildare text och på så sätt låta miljöhänsyn få större genomslag. Kanske var det så att medlemsstaterna ansåg att domstolen redan nu gått för långt i sina miljöhänsyn och därför önskade en viss tillbakagång. Om detta var fallet blir ju den naturliga följdfrågan om det då kan anses rätt att domstolen gör en alltför vid tolkning av artikeln.

6 Sammanfattande analys

Domstolen ansåg länge att uppräknningen i art. 30 EG var uttömmande och att det inte var möjligt att i rättstillämpningen utöka den. Således godtogs enligt domstolens praxis inte nationella restriktioner av den fria handeln om det inte var så att det inte förelåg ett hot mot liv eller hälsa. Eftersom art. 30 EG möjliggör undantag från en mycket grundläggande regel i fördraget har det ansetts viktigt att bibehålla en restriktiv tolkning. Domstolen har således fastslagit att en nationell regel inte faller under art. 30 EG om den endast tillkommit för att skydda miljön. Se exempelvis det *vallonska avfallsmålet*, där det angavs att art. 30 EG inte kan tillämpas på nationella regler som förhindrar import av avfall annat än om det föreligger direkt fara för människors liv eller hälsa. Med hänsyn till avfallets egenskaper utgör detta ett hot mot miljön innan det kan komma att utgöra en hälsofara.

Det är svårt att dra en direkt skiljelinje mellan vad som är i första hand är miljöskyddsåtgärder och endast i andra hand kan anses skydda människors hälsa och liv, och de åtgärder som i första hand är ett skydd för människors hälsa och liv men som också utgör ett skydd för miljön.

Vad domstolen gjort är att försöka dra en skiljelinje mellan dessa situationer och att låta endast de situationer som i första hand skyddar människors hälsa och liv omfattas av undantaget i art. 30 EG. Här hamnar domstolen dock i en intressekonflikt eftersom den samtidigt, med stort stöd i fördraget, önskar upprätthålla ett bra skydd för miljön. Lösningen har i vissa fall blivit att domstolen istället ägnat sig åt att göra tolkningar av doktrinen om tvingande hänsyn, vilka ibland får betraktas som något uppseendeväckande mot bakgrund av tidigare fastlagd praxis. Anledningen är med största sannolikhet att eftersom doktrinen om tvingande hänsyn är skapad av domstolen själv så har domstolen också större möjligheter att anpassa den efter de målsättningar man önskar uppnå, i detta fall ett bra skydd för miljön.

Vissa miljöskyddsåtgärder kan inte sägas utgöra ett direkt skydd för människors hälsa och liv. Ett exempel skulle kunna vara nationella regler för användning av ozonnedbrytande ämnen. Syftet är då att skydda ozonlagret, alltså ett miljöintresse. Enligt vetenskapliga rön finns ett samband mellan skador på ozonlagret och ökad risk för hudcancer och andra skadliga hälsoeffekter på människor. Dessa risker är dock indirekta i förhållande till miljöskyddet. Frågan är därför om sådana regler, kan anses omfattas av art. 30 EG, dvs. om de kan anses vara åtgärder för att skydda människors hälsa och liv. För att avgöra om en miljöskyddsåtgärd syftar till att skydda människors hälsa och liv är sambandet mellan åtgärden ifråga och dess effekt på människors hälsa och liv av avgörande betydelse.²¹²

---

²¹² Krämer [2000], s 76.

För att kunna upprätthålla sin målsättning, dvs. ett bra miljöskydd, måste domstolen i detta fall söka andra vägar för att lösa problemet. I det *vallonska avfallsmålet* blev lösningen att tolka begreppet diskriminering på ett högst anmärkningsvärt sätt. Resultatet av domstolens diskrimineringsdiskussion kan sammanfattas ungefär som att eftersom avfall kommer från olika länder så kan det inte anses diskriminerande att förbjuda import av avfall från andra länder. Ett mycket svagt och knappast välunderbyggt resonemang.

Jag har i grunden inga som helst problem att acceptera domstolens domslut i det *vallonska avfallsmålet*. Domstolen visar att miljöskyddet har högsta prioritet och att den fria rörligheten för varor i vissa situationer måste stå tillbaka för miljöskyddet. Det jag vänder mig emot är det något konstlade resonemang som domen bygger på. En nationell regel som förbjuder import av avfall från andra länder är direkt diskriminerande och kan omöjligt betraktas som något annat. Det är anmärkningsvärt att domstolen inte håller sig till denna bedömning. Istället för att ägna sig åt förvirrade resonemang och konstlade lösningar borde domstolen klart och tydligt sagt att det var fråga om en direkt diskriminerande miljöskyddsåtgärd. Därefter vore det fullt möjligt för domstolen att tydligt fastställa att direkt diskriminerande miljöskyddsåtgärder kan rättfärdigas som ett tvingande hänsyn enligt art. 30 EG. Enligt min åsikt accepterar domstolen, i enlighet med avgörandet i det *vallonska avfallsmålet*, att det ibland är önskvärt att vidta direkt diskriminerande miljöskyddsåtgärder. Domstolen accepterade med andra ord direkt diskriminerande miljöskyddsåtgärder utan att den uttryckligen uttalar det i domen.

Domstolen har här hamnat i en onödigt knepig situation. Enligt domstolens tidigare praxis står det fullständigt klart att doktrinen om tvingande hänsyn inte kan åberopas i samband med direkt diskriminerande åtgärder. Men enligt domslutet i det *vallonska avfallsmålet* framstår det som om domstolen trots detta valt att tillämpa doktrinen på en direkt diskriminerande regel. Domslutet skapar, enligt min åsikt, en onödig osäkerhet kring rättsläget. Det känns som om domstolen bestämt sig för att domslutet ska vara på ett visst sätt och därefter konstruerat ett något krystat försök till argumentation till förmån för denna lösning. För att garantera rättssäkerheten borde domstolen därför förklarat om direkt diskriminerande åtgärder kan rättfärdigas även på basis av ett tvingande hänsyn.

I *Dusseldorp* utvecklade domstolen sitt resonemang i det *vallonska avfallsmålet*. I fallet, som rörde direkt diskriminerande nationella åtgärder, undersökte domstolen den nederländska regeringens påstående att doktrinen om tvingande hänsyn rättfärdigar de nationella reglerna. Domstolen avfärdade emellertid detta med hänsyn till de ekonomiska argument som också åberopats. Detta måste betraktas som en mycket olycklig lösning. Utan att bestrida det faktum att den nationella lagen faktiskt var direkt diskriminerande så visar domstolen alltså att den kan tänka sig en tillämpning av doktrinen om tvingande hänsyn.

Det kan med fog antas att domstolen i och med sitt uttalande i domen verkligen menade att en ändring av tidigare praxis är både nödvändig och motiverad. I annat fall hade domstolen haft möjligheten att konstatera att eftersom det i målet var fråga om diskriminerande åtgärder så var doktrinen om tvingande hänsyn inte tillämplig. Domstolens underlåtenhet att göra detta och istället avfärda doktrinen om tvingande hänsyn med att den inte är tillämplig när syftet är rent ekonomiskt måste tolkas så att domstolen faktiskt ansåg att doktrinen skulle kunna motivera ett undantag i den aktuella situationen.

Dusseldorp är det första fallet där domstolen erkänner att doktrinen om tvingande hänsyn kan rättfärdiga även direkt diskriminerande åtgärder. Skillnaden gentemot det *vallonska avfallsmålet* är att domstolen då inte erkände sin nya inställning, utan förklarade att de direkt diskriminerande åtgärderna egentligen inte var direkt diskriminerande

I och med avgörandet i det *danska avfallsmålet* får det anses klarlagt att domstolens praxis ändrats. För första gången erkände domstolen öppet att tvingande miljöhänsyn kan rättfärdiga även direkt diskriminerande nationella åtgärder. Man skulle kunna säga att det *danska avfallsmålet* utgör det avgörande slaget mot den strikta uppdelningen beträffande tillämpningen av undantagen i art. 30 EG och doktrinen om tvingande hänsyn, åtminstone på miljöområdet.

Domstolen inledde processen genom avgörandet i det *vallonska avfallsmålet*, utvecklade sedan sitt resonemang i *Dusseldorp* och avslutade det genom domen i det *danska avfallsmålet*. I det första avgörandet försökte domstolen först genom konstlade resonemang dölja sin nya syn. Därefter erkände den, i *Dusseldorp*, implicit att den ändrat inställning för att slutligen i det *danska avfallsmålet* öppet erkänna denna nya inställning.

Ett annat något uppmärksammat avgörande är *Bluhme*. I detta fall verkar det som om domstolen bestämt sig för att det är mest rimligt att det nationella förbudet ska godkännas. Ett alternativ skulle kunna vara att åberopa doktrinen om tvingande hänsyn eftersom denna tar hänsyn till miljöskyddsbehovet. Problemet här är dock att doktrinen om tvingande hänsyn, enligt domstolens praxis, endast var tillämplig i de fall då det rörde sig om icke-diskriminerande åtgärder. I *Bluhme* rörde det sig om direkt diskriminerande åtgärder med motsvarande verkan som en kvantitativ importrestriktion enligt art. 28 EG. I en sådan situation var endast undantagen i art. 30 EG tillämpliga. Det verkar emellertid som om domstolen redan i förväg bestämt sig för hur ett rimligt resultat skulle se ut och därefter tråklat ihop domslutet på detta sätt. Frågan är om detta är ett rimligt sätt att utöva dömande verksamhet på. Jag kritiserar egentligen inte själva resultatet av domslutet, dvs. hänsynstagande till miljöskyddsbehovet, utan snarare på att det inte finns någon egentlig grund att fatta detta beslut på. Det saknas stöd för denna tolkning i art. 30 EG. Vad domstolen har gjort är att tolka art. 30 EG brett och det strider mot alla tidigare uttalade principer.

Art. 95 EG ger möjligheter att behålla eller införa strängare miljöregler trots att det finns harmoniserande regler. Denna artikel är dock mycket svårtillämpad och det är näst intill omöjligt för medlemsstaterna att införa nya strängare miljöregler. Enligt art. 95 EG är det betydligt enklare att behålla strängare miljöskyddslagstiftning än att införa ny efter att harmoniserande regler antagits. Syftet med detta torde vara att det skulle verka mera hämmande för integrationsprocessen att införa nya regler än att behålla samma typ av regler. En annan förklaring till denna skillnad kan vara att möjligheten till avvikelser från harmoniseringsåtgärder skulle kunna missbrukas av enskilda medlemsstater. Så torde dock inte bli fallet. Ur praktisk synvinkel är det enklare för en medlemsstat att behålla ett befintligt regelverk än att införa ett nytt. Om anledningen till skillnaden var att förhindra missbruk så borde reglerna istället vara de omvända eller i alla fall likadana för de två situationerna. Skillnaden mellan art. 95(4) och 95(5) EG är således inte motiverad ur denna synvinkel.

Att tillämpningen av art. 95(5) EG gjorts svår kan emellertid ha ett helt annat syfte. Enligt min mening kan syftet mycket väl ha varit att artikeln egentligen inte skulle få någon större betydelse. Syftet förefaller i stället ha varit att minska enskilda medlemsstaters skepsis mot harmonisering med majoritetsbeslut enligt art. 95(1) EG. Art. 95(5) EG gavs därför en medvetet luddig och svårtillämpad innebörd med förhoppningen att den aldrig heller skulle åberopas. Huruvida detta verkligen är en korrekt tolkning, lär vi nog aldrig få veta.

Faktum kvarstår dock att domstolen har utökat möjligheterna för nationella undantag till förmån för miljön. I och med att skillnaderna mellan diskriminerande och icke-diskriminerande åtgärder mer eller mindre helt har försvunnit uppstår stora möjligheter för de länder som önskar ett starkare skydd för miljön i de situationer då harmoniserande lagstiftning saknas. Detta stärks ytterligare av att domstolen också verkar ha intagit en mer tolerant inställning till undantagen i art. 30 EG. Fortfarande gäller dock att det inte får röra sig om ekonomiska intressen och att åtgärderna klarar en proportionalitetsprövning.

Litteraturförteckning

Offentligt tryck

KOM 1999(263) slutlig, Den inre marknaden och miljön.

KOM 2000(1) slutlig, Meddelande från kommissionen om försiktighetsprincipen.

Kommissionens handledning för artiklarna 28-30 i EG-fördraget: Begrepp och praktisk tillämpning, Januari 2001.

Litteratur

Bernitz, Ulf Kjellgren, Anders	”Europarättens grunder”, andra upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2002.
Epiney, Astrid Möllers, Thomas M.J.	“Freier Warenverkehr und nationaler Umweltschutz”, Carl Heymanns Verlag KG, Köln 1992.
Fernström, Petra	”Försiktighetsprincipens innebörd i EG-rätten”, Examensarbete, Juridiska Fakulteten vid Lunds universitet, Lund 2001.
Krämer, Ludwig	”Casebook on EU Environmental Law”, Hart Publishing, Oxford 2002. [Krämer 2002]
Krämer, Ludwig	”EC Environmental law” Fourth Edition, Sweet & Maxwell, London 2000. [Krämer 2000]
Krämer, Ludwig	“E.C. Treaty and Environmental Law”, Third , Edition, Sweet & Maxwell, London 1998. [Krämer 1998]
Krämer, Ludwig	“Focus on European Environmental Law”, Second Edition, Sweet & Maxwell, London 1997. [Krämer 1997]
Mahmoudi, Said	“EU:s miljö rätt”, andra upplagan, Norstedts juridik AB, Stockholm 2002.

- Müller-Graff, P.-C. "Umweltschutz und Grundfreiheiten", i Handbuch zum europäischen und deutschen Umweltrecht, Band 1, Carl Heymanns Verlag, München 1998.
- Nilsson, Annika "Introduktion till EU:s miljö rätt", Santerus förlag, Stockholm 2002.
- Quitow, Carl Michael "Fria varurörelser i den Europeiska gemenskapen", Fritzes förlag, Göteborg 1995.
- Wasmeier, Martin "Umweltabgaben und Europarecht", C.H. Beck Verlag, München 1995.
- Weidenfeld, Werner
Wessels, Wolfgang "Europa von A-Z: Taschenbuch der europäischen Integration", 4. Aufl., Europa Union Verlag, Bonn 1995 .

Periodiskt tryck

- Bär, Stefani
von Homeyer, Ingmar
Klasing, Anneke "Fit for Enlargement? Environmental Policy After Nice", European Environmental Law Review, July 2001.
- Bär, Stefani
Albin, Silke "The 'Environmental Guarantee' on the Rise? The Amended Article 95 after the Revision Through the Treaty of Amsterdam", European Journal of Law Reform, Vol. 2, No. 1, 2000.
- van Calster, Geert "Green Unilateralism: The European Commission and the Environmental Guarantee in Article 95 EC", European Environmental Law Review, 2000.
- Heyvaert, Veerle "Balancing Trade and Environment in the European Union: Proportionality Substituted?", Journal of Environmental Law, Vol 13, No 3, 2001.
- Krämer, Ludwig "Environmental Protection and Article 30 EEC Treaty", Common Market Law Review 30, 1993. [Krämer 1993]
- Krämer, Ludwig "EWG-Umweltrecht und einzelstaatliche Alleingänge", 12 Jahrbuch des Umwelt- und Technikrechts, 1990. [Krämer 1990]
- Notaro, Nicola "European Community Waste Movements: the Copenhagen Waste Case", European Environmental Law Review, November 2000.

- Notaro, Nicola “The New Generation Case Law on Trade and Environment”, 25 European Law Review, 2000. [Notaro 2000]
- Oliver, Peter “Some Further Reflections on the Scope of Articles 28-30 (Ex. 30-36) EC”, Common Market Law Review 36, 1999.
- de Sadeleer, Nicolas “Procedures for Derogations from the Principle of Approximation of Laws under Article 95 EC”, Common Market Law Review 40: 889-915, 2003.
- Slot, Piet, Jan “Harmonisation”, 21 European Law Review, 1996.

Elektroniska källor

EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 100,

<http://www2.riksdagen.se/Internet/EUsvar.nsf>

EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 290,

<http://www2.riksdagen.se/Internet/EUsvar.nsf>

EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 797,

<http://www2.riksdagen.se/Internet/EUsvar.nsf>

EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 827,

<http://www2.riksdagen.se/Internet/EUsvar.nsf>

EU-Svar – Frågor och svar om EU, nr 843,

<http://www2.riksdagen.se/Internet/EUsvar.nsf>

Nationalencyklopedin,

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O116034

Nationalencyklopedin,

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O118273

Rättsfallsförteckning

Rättsfall från EG-domstolen

7/68 Kommissionen mot Italien ("Objets d'art") [1979] ECR 423.

51-54/71 International Fruit Company mot Produktschap voor Groenten en Fruit [1971] ECR 1107.

2/73 Geddo mot Ente Nazionale Risi [1973] ECR 865.

155/73 Sacchi [1974] ECR 409.

8/74 Procureur du Roi mot Benoit och Gustave Dassonville [1974] ECR 837.

4/75 Rewe-Zentralfinanz mot Landwirtschaftskammer [1975] ECR 843.

104/75 Officier van Justitie mot de Peijper [1976] ECR 613.

82/77 Openbaar Ministerie mot van Tiggele [1978] ECR 25.

120/78 Rewe Zentral AG mot Bundesmonopolverwaltung für Branntwein ("Cassis de Dijon") [1979] ECR 649.

152/78 Kommissionen mot Frankrike [1980] ECR 2299.

251/78 Denkavit Futtermittel [1979] ECR 3369.

34/79 Henn och Darby [1979] ECR 3795.

113/80 Kommissionen mot Irland [1981] ECR 1625.

155/80 Oebel [1981] ECR 1993.

272/80 Frans-Nederlandse Maatschappij voor Biologische Producten BV ("Biologische Producten") [1981] ECR 3277.

249/81 Kommissionen mot Irland ("Buy Irish") [1982] ECR 255.

286/81 Oosthoek [1982] ECR 4575.

40/82 Kommissionen mot Storbritannien ("Newcastle disease") [1984] ECR 283.

238/82 Duphar BV [1984] ECR 523.

94/83 Heijn [1984] ECR 3263.
177/83 Kohl mot Ringelhan [1984] ECR 3651.

207/83 Kommissionen mot Storbritannien [1985] ECR 1201.

240/83 Procureur de la République mot Association de défense des brûleurs d'huiles usagées ("ADBHU") [1985] ECR 531.

178/84 Kommissionen mot Tyskland [1987] ECR 1227.

54/85 Ministère public mot Xavier Mirepoix [1986] ECR 1067.

121/85 Conegate [1986] ECR 1007.

154/85 Kommissionen mot Italien [1987] ECR 2717.

302/86 Kommissionen mot Danmark ("Danska flaskfallet") [1988] ECR 4607.

62/88 Grekland mot Rådet [1990] ECR 1527.

125/88 Nijman [1989] ECR 3533.

C-332/89 Marchandise [1991] ECR 1027.

C-1/90 Aragonesa de Publicidad Exterior SA och Publivia SAE mot Departamento de Sanidad y Seguridad Social de la Generalitat de Cataluña [1991] ECR 4151.

C-2/90 Kommissionen mot Belgien ("Vallonska avfallsmålet") [1992 ECR 4431.]

C-203/96 Dusseldorp [1998 ECR 4075.]

C-400/96 Harpegnies [1998] ECR 5121.

C-67/97 Ditlev Bluhme [1998] ECR 8033.

C-319/97 Brottmål mot Antoine Kortas [1999] ECR 3143.

C-209/98 Entreprenörforeningens Affalds/Miljösektion (FFAD) mot Københavns Kommune ("Danska avfallsmålet") [2000] ECR 3743.

C-379/98 Preussen Elektra AG [2001] ECR 2099.

C-473/98 Kemikalieinspektionen mot Toolex Alpha AB [2000] ECR 5681.

C-513/99 Concordia Bus Finland Oy AB [2002] ECR 7213.

Beslut från kommissionen

EGT [1994] L 316/43 (Tyskland – PCP)

EGT [1996] L 68/32 (Danmark – PCP)

EGT [1999] L 3/13 (Sverige – färgämnen och sötningsmedel i livsmedel)

EGT [1999] L 329/1 (Danmark – sulfiter)

EGT [1999] L 329/15 (Nederländerna – PCP)

EGT [1999] L 329/25 (Nederländerna – kreosot)

EGT [1999] L 329/43 (Tyskland – kreosot)

EGT [1999] L 329/63 (Sverige – kreosot)

EGT [1999] L 329/82 (Danmark – kreosot)

EGT [1999] L 329/100 (Tyskland – mineralull)